

RABULISTEN

och

LANDTPRESTEN.

Samtal i Sakerstian.

AF

FRANS M. FRANZÉN.

STOCKHOLM, 1840.

FRITZE & BAGGE.

och

- A.* Du hör dock ej till de Konservatifva:
Du yrkar, som jag har af säker hand,
Att man skall ner den gamla kyrkan rifva.
- B.* Ja, den förfallna här i Hernösand.
Men icke rår jag, som de Radikala,
Att slå omkull Domkyrkan i Upsala.

FÖRETAL.

Anledningen till denna Skrift torde förklara dess beskaffenhet. Vid det i Hernösand sislidit år hållna Prestmötet hade jag ärnat, i en vid dylika tillfällen vanlig öfversigt af tidens religiösa horisont, fästa en varnande uppmärksamhet på det ofog, som nu i Tyskland drifves med den Heliga Skrift och vår derpå grundade religion: hvaraf äfven hos oss symptomer begynt märkas. Men den för synoden bestämda tiden, som upptogs af viktiga stifts-angelägenheter, tillät det icke. Då jag några månader derefter föll i en svår sjukdom, och sedan, under ett långsamt tillfrisknande, hade om natten mången sömnlös stund, fördes mina tankar på det nyssnämnda ämnet och fördrefvo dermed klockslagens långa mellanstånd. Men hvad jag om natten hade tänkt, var om morgonen glömdt; till dess jag begynte fatta det in i meter och rim, som jag vid dagningen lät anteckna.

Jag har tvekat, om jag borde låta dessa för min egen tillfredsställelse skrifna blad komma för allmänhetens ögon, då det för henne vore bättre, att vara alldeles okunnig om de villfarelser, som i dem bestridas. Men då jag funnit, att i de mest spridda och allmännast lästa skrifter allt tydligare vinkar blifvit framkastade om den nya Christendomen i Tyskland, med klander af vårt Presterskap, som ej tillegnar sig dess förmenta högre och renare ljus; så har jag före-

ställt mig, att denna skrift skulle möjligen kunna tjena till någon varning, i synnerhet för de unga, som så lätt intagas af det nya, helst då det synes förutsätta både genialitet och frisinnighet. Den borde åtminstone väcka deras uppmärksamhet på det, som i vår tid så mycket misskännes: att den Christna religionen, såsom grundad på en gudomlig uppenbarelse, är oberoende af all filosofisk spekulation.

Några af dagens frågor, t. ex. den om folkskolor, hafva episodiskt inkommit af samma orsak, som för- anledt hela samtalet, nemligen det tadel af vår Svenska kyrkoförfattning, hvarmed Rabulisten uppträder och äfven efteråt inbryter. I en dialog, om den än vore på prosa, kan man ej vänta den stränga ordning, som man fordrar af en vettenskaplig afhandling. Början och slutet torde dock sammanbinda det hela och förklara, hvarföre den Svenska kämpen för den nya läran är föreställd såsom en radikal rörelseman i Staten så väl, som i Kyrkan.

Utom de efteråt anmärkta tryckfelen behagade Läsaren rätta två genom skriffel uppkomna omeningar. Sid. 46 rad. 14 står:

På skolan rår ju kyrkan från sin sida

Läs:

På kyrkan rår ju skolan från sin sida

Sid. 48 rad. 13 nedifr. står: till Herrans hus läs: ett Herrans hus.

Äfven må, sid. 28 rad. 14, filo-logiskt läsas Philo-logiskt, såsom syftande på *Philo* den Judiske filosofen.

Var på tidens tecken vaken,
Var vid dess förderf ej ljum.
Låt den helga ljusastaken
Icke stötas från sitt rum.

WALLIN.

Rabulisten.

Får jag gå in, jag oinvigde, här,
Der presterskapet har som en kuliss;
Och der det verldsliga får rum bredvid
Det heliga? Det skåpet der i vrån
Förvarar ju patén och kalk och mess-skrud;
Men, som sig bör, står penningkistan främst.
Der öppnas källarluckan vid den dörr,
Som gömmer Scrivers sjulaskatt med mera;
Och här på bordet Bibeln har till granne
En fylld butelj.

Landtpresten.

Med vatten, som ni ser.

Rabulisten.

Härinne afläggs med ett ord den mask,
Som man i kyrkan bär.

Landtpresten.

Jag märker det.

Rabulisten.

Det gör ju presten sjelf?

Rabulisten o. Landtpresten.

Landtpresten.

Det kan väl hända.

Är det åt mig, som detta infalls udd
Är särskilt vänd?

Rabulisten.

Förlåt mitt skämt, min bror.

Du känner väl igen din ungdomsvän,
Fast våra vägar skilde oss. Du gick
Den säkra till ett pastorat.

Landtpresten.

Och du

Till ingen väg dig höll, en flygtig fogel.

Rabulisten.

Ja, fri som fogeln är jag än; och fri
Förblir jag så i tänkesätt, som handling,
Ej fäst vid statens, ej vid kyrkans tienst,
Af inga magtspråk, ingen fördom bunden.
Hvad jag behöfver ger min penna mig.

Landtpresten.

Och den är snabb och spetsig, som din tunga.

Rabulisten.

Förr var ock du frisinnig nog. Men hur
Du nu är sinnad, vet jag ej.

Landtpresten.

Det kan

Du lätt få veta, om du vill. Jag plär
Ej smussla undan hvad jag tror och tänker.

Rabulisten.

Det måste dock en prest, som derfor bär
Sin vida kappa, den han sveper om

Det som bör döljas. Oss emellan här,
 Då dörrn är stängd och klockarn hålls derute,
 Kan du väl yppa, hvad du tänker, skildt
 Från det, du talar ut i predikstolen.
 Men ärligt tillstår jag, att din predikan
 Ej fyllde upp min väntan. Förr, min vän,
 Var du berömd som både tänkare
 Och talare; men nu var allt, till stil,
 Så väl som tankar, biblisk slentrian.
 Du vet väl, hur kritiken i vår tid
 Behandlar Bibeln. Hvad hon blad för blad
 Ej sönderrifver, det förklarar hon
 På sådant sätt, att endast det får gälla,
 Som för allt sundt förnuft är klart och rent.

Landtpresten.

Ej tyds derur, hvad Gud deri har ment.
 I en katheder menskelig vishet orde,
 Om hvad förnuftet säger att vi borde:
 I predikstolen står jag, sänd från Gud
 Till hans församling, med hans helga bud.

Rabulisten.

Det stöts i en trumpet, och folket löper
 Åt torget, lyss till månglarn der och köper
 Ett pulver, som allt ondt skall drifva ut.

Landtpresten.

Du torde sjelf behöfva det till slut.

Rabulisten.

Hvad? att en prest, som tro och andakt hycklar,
 Skall vid min sotsäng skramla med de nycklar
 Till himmelriket, dem hvar andlig slarf
 Tillegnar sig, som apostoliskt arf.
 Jag tänkte sjelf ta kragen, som du mins;

Men fann, att den till enkel slant är slagen,
Ej kan bli dubbel. Dock har Tysk kritik
Allt sedan roat mig.

Landtpresten.

Tysk, som hon är,

Må hon förbli.

Rabulisten.

Nej, snart skall hon bli Svensk.

Allt gammalt murknar, altaret, som thronen.
Ombytas måste sjelfva religionen.

Landtpresten.

Förändras kan hon endast till sin skrud,
Ej till sitt väsen, som är födt af Gud.

Rabulisten.

En unken lukt är i vår gamla kyrka.

Landtpresten.

Dock öppnas fönstren der för himlens vindar;
Och ljuset skymmes ej af färgadt glas.

Rabulisten.

Hon måste byggas om.

Landtpresten.

Är det ej nog,

Att putsa henne, om hon det behöfver?

Rabulisten.

Behöfver! hon, som är så full af dam!
Sen Luthers tid var ingen damqvast der.

Landtpresten.

Afdammadt är dock mång't och mycket redan.
Vi ha ny handbok, ny katkes.

Rabulisten.

Men hvilka?

Landtpresten.

De kunde vara bättre; men vår Psalmbok
Är ju en skön, en härlig Davidsharpa.
Ny Bibel vänta vi med stegradt hopp;
Och kyrkolagen innan kort är färdig.

Rabulisten.

Hvad hjälper det, att ormen byter skinn,
Då han sin art behåller? Med ett ord:
Reformer blott ej båta oss i Kyrkan,
Mer än i Staten. Ny konstitution
Behöfver denna, och den förra ny
Reformation.

Landtpresten.

Hvad är det då, som brister?

Rabulisten.

Ibland allt annat brister oss den främsta
Af menskans rättigheter, samvetsfrihet.

Landtpresten.

Fri gudstjenst ha dock alla trosförvandter,
Calvinianer, Greker, Katholiker,
Hernhutare och Methodister, ja!
Har icke Juden sjelf sin Synagoga?

Rabulisten.

Hvad dem beviljas, vägras landets barn.
Som Svensk, är jag ej fri, att pröfva sjelf
En sak, som angår endast Gud och mig?

Landtpresten.

Är det ej fritt, som vi vår tro bekänne,
Vår evangeliskt ljusa, rena tro,

Vi Gustaf Wasas, Gustaf Adolfs folk?
 Från deras thron, af deras spira, äger
 Hvar Svensk beskydd, ej mindre för sin tro,
 Än för sitt lif, sin egendom, sin heder.

Rabulisten.

Grundlagen bjuder så och lägger till,
 Att ingens samvete må lida tvång.
 Dock hotar mig ej endast kyrkolagen,
 Men allmän lag med arflöshet och landsflykt,
 Om jag går öfver till en annan tro.

Landtpresten.

Af hvilken annan skulle du då finna
 Mer sann upplysning, mer uppbygglig tröst?
 Har någon Jesuit — det tros de in
 I riket smygt sig, fast dem ingen ser —
 Dig fått i snaran? Eller frestas du
 Af Ryska kyrkan, som nu säges stå
 Stridfärdig fram, att yrka, som den äldsta,
 Den första Christna, rang för alla andra.
 Och dertill skulle väl med tiden höra
 En Påflig magt i hela christna världen.

Rabulisten.

Jo, jo, med Kejsarväldet i förening!

Landtpresten.

Nu ren är Kejsarn i sitt eget rike
 Så godt, som påfve.

Rabulisten.

Är ej Sverges Kung

Det lika så? Ej nog, att af hans magt
 I staten bunden är vår yttre frihet:
 Söm andligt öfverhufvud, lägger han

Sin spira, såsom vore den en kräkla,
Uppå den inre äfven.

Landtpresten.

Lika litet,

Du sjelf på allvar ville öfvergå
Till någon annan lära, kan väl du
Åt Sverge önska någon af de andra.

Lyckönskom oss ej endast till vår tro,
Men äfven till vår kyrka. Som den bäst
Inrättade af alla, prisas hon

Af våra trosförvandter utom riket.

Och hennes portar skulle vi med flit

Slå upp för sekters och partiets split?

Hvar finns en annan, som med lärans renhet

Dock utan samvetsvång, en sådan enhet,

Som hon, bevarar, i det hela fri

Från liknöjd dolskhet, som från svärmeri?

Bevare henne Gud, så för de bränder,

Dem Tyska nyhetssjukan till oss sänder,

Som för den Franska gudlöshetens gift,

Som göms, ack! i så mången prisad skrift!

Rabulisten.

Skryt ej förgäfvets med det enahanda

I stelnad form, som qväfver lif och anda.

Mångfaldigt brutet, lyser ljuset mer:

Som i de frias nya värld man ser,

Der hundra kyrkor, som hvarann bestrida,

Likt hundra kronor af kristall, som sprida

Kring salens rymd sitt rika återsken,

Hänvisa alla dock till samma en.

Landtpresten.

Männ ej i lugna sjön, der svanen seglar,

Den klara himlen skönare sig speglar,

Än i en mängd af rännilar, som små
Och grumliga med sorl bland stenar gå?

Rabulisten.

Din bild är balt. Der stå ju inga stenar,
Till hinders lagda, i det land, jag menar?
Det ned från himlen komna vattnet rör
Sig fritt och klart, och sjelf sig vägar gör.
Hvar en får Gud, som bäst han finner, dyrka,
Ej fäst af Statens band vid någon kyrka.

Landtpresten.

Der fins ock därför mången, som ej hör
Till någon.

Rabulisten.

Männ dock ej till den, som tör,
Fast hon ej syns, den enda rätta vara?

Landtpresten.

Det inre lifvet kan dock ej undvara
Ett yttre verktyg. Hvad förmår väl här
På jorden själen utan kropp? Ej lär
Guds dolda kyrka många sig tillegna,
Dem ingen synlig i sin famn fått hägna.
Och kan väl Staten stödja sig på den,
Som ej har kropp?

Rabulisten.

Dock stå de samfund än,
Som Washington från kyrkan skilda ställde.

Landtpresten.

Der rår likväl ännu ett andligt välde
Af dop och nattvard, vigselring och ed.
Tag bort det äfven, och de ramla ned.

Rabulisten.

Det gifs en religion, af alla renast,
Som är förnuftets, som har det allenast

Till Prest och Bibel; som sig yttrar blott,
I det man tänker rätt, och verkar godt.

Landtpresten.

Hvem skulle henne, der hon fins, ej prisa?
Och kanske fins hon ock hos några visa,
Ej blott i höga tankar, sköna ord,
Men ock i ädla verk och dygder spord.
Dock en gång får man se, hvad dessa gälla,
Då den Allvetande sin dom skall fälla.

Rabulisten.

Den lärofrågan hör ej hit, min vän.

Landtpresten.

Jo, ganska när. Men låt oss lemna den.
Den vises lampa, om hon ock hans nätter
Upplýser vid hans bok, dock ej ersätter,
Änskönt ett sken deraf på gatan ses,
Det ljus för verlden, som af solen ges.

Rabulisten.

Ja, mängden har behof af något annat,
Än det, hvarvid förnuftet upplyst stannat.
Men hvad det andra är, om Islamism,
Om Foes dyrkan eller — Christianism,
Beror på tider och omständigheter,
Som gjort till Asien det, som Asien heter,
Och till Europa det, som kallas så.

Landtpresten.

Hvad? Jesu Evangelium skulle då
Ej gälla mer än denna villervalla,
Som Indiens prester himmelsk vishet kalla?

Rabulisten.

Jo visst! vår religion har inre halt
Framför de andra, och bland annat allt,

Som dessa sakna, det, att hon kan sofras.
 Vi Christne, i den mån, som vi förkofras
 I hvad man kallar civilisation,
 Vi hyfse äfven det, som angår tron;
 Då de i Östern ej en hårsman vika
 Ifrån sin vantros häfd, i sekler lika.
 Vår sköna lära, om hon ej trycks ner
 Af skumögdt nit, fullkomnar sig allt mer.
 Filosofien, som nu igen förvånar
 Med nysprängdt schakt, sin fackla dertill lånar.
 Snart med förnuftets religion blott en
 Den Christna blir. Så närma de sig ren.
 Dock i vår kyrka håller samvetstvånget
 Ännu det pröfvande förnuftet fånget.

Landtpresten.

Likgiltigheten nära otron bor.

Rabulisten.

Renlärigheten sjelf blir dennas mor,
 Då hon sig parar med det blinda nitet:
 Hur långt hon går i hat, — ehuru litet
 Det ofta är, som hennes ifver gör, —
 Är kändt som ordspråk: jord och himmel rör
 Hon upp, för hvad hon sjelf ej kan begripa.
 Blott alla dansa efter hennes pipa,
 Stor sak! hvad takt och skick de hålla sen.

Landtpresten.

Hon sitter, der hon sitter, länge ren
 Helt tyst och stilla.

Rabulisten.

Ja, så hvilar katten

Och lyss, om mössen röra sig i natten.
 Men nu, då fria tankar ur sin vrå
 Begynna titta fram hos oss också,

Nu hennes ögon glo, som eldkol tända;
 Och klorna, som hon gömt, stå redan spända.
 Men dagen gryr, hur ugglan skriker än;
 Och blunda blott för ljuset kan hon se'n.

Landtpresten.

Än har ej Luthers ande från oss vikit,
 Ännu den kyrka, som, då andra svikit,
 Stått i sin trohet fast, bevarar han
 Med samma ord, hvarmed han henne vann,
 Guds rena ord.

Rabulisten.

Hvad mägtar han nu mera
 Emot en Strauss och andra slika flera,
 Som med den Hegelska logikens svärd
 Slå ner i stoftet all den helga flärd?
 Ej nog att de systemet sönderbryta,
 Historien sjelf de till en myth förbyta.

Landtpresten.

Systemet står på Biblisk grundval fast;
 Och midt i dagens ljus ej ställs i hast
 En mythisk verld. Hvad samtidsvittnen skrifva,
 Kan ej en forntids undersaga blifva;
 Och oskedt göra, hvad i tiden skett,
 Förmår ej ens den hand, som allt beredt.
 Apostlalärans grunder förutsätta,
 Hvad Lukas och de andra tre berätta.
 Hur blef det blott en myth, hvad denne skref
 På samma tid, som Paulus sina bref?
 När Paulus sjelf, till Christi tid så nära,
 Bevisar honom en gudomlig ära,
 Och efter egen åsyn vittne bär
 Om den uppståndne, månn det mythiskt är?
 Och Petrus och Johannes, månn de sofvo,
 När dessa dikter spunnos, eller gåfvo

Åt dem sin läras stöd, hvares a och o
 Är att på Sonen, Guds enfödde, tro.

Rabulisten.

Jag lemnar tron derhän, som apostolisk;
 Men är ej Christi lefnad parabolisk,
 Liksom hans tal? Hans död är en symbol,
 Liksom hans börd, som ingen granskning tål.

Landtpresten.

Symbolisk är naturen sjelf. Se knoppen,
 Som öppnar sig för himlens ljus, och droppen,
 Som speglar solens bild. Nu, då man vet,
 Att Ordet, som vardt kött, af evighet
 När Gudi var och är, och dock i tiden
 Har lefvat, verkat, lidit, och ur striden
 Mot synd och verld och död med seger gått;
 När, med ett ord, hans religion ej blott
 En lära är, en åskådning af tingen,
 Men ock en ked af händelser, som ingen,
 Utom den Högste, kunnat knyta så:
 Så måste ju dess grund oryggelig stå.
 Tag bort berättelsen, den undersköna,
 Och läran sjelf skall föga framgång röna.
 Ej blott en lärare, som säger: "der
 Är rätta vägen; den till himlen bär;"
 Behöfve vi, hvar en, som vilse gånge,
 Af syndens magt och dödens blifvit fångne;
 Men ock en Frälsare, hvares starka hand
 Kan oss förlossa, bryta våra band:
 En Frälsare, som det ej blott har varit,
 Men är ännu; som upp till himlen farit,
 Och dock ännu på jorden är oss när.
 Hur kall, hur död, den nye Christus är,
 Som har ett rike utan att regera,
 Som lefvat, men för oss ej lever mera!

Den gamle lefver i och med sitt ord,
 Och har all magt i himmel och på jord.
 Och si! hans ord, som en gudomlig sanning,
 Sig sjelft bevisar, då det från all blandning
 Af menskofunder hålles rent; de må
 Hvad helst för glans af klyftig visdom få.

Rabulisten.

Just det, att rent från alla menskofunder,
 Från alla sagor, drömmar, syner, under,
 Begreppet blott af ordet hålles qvar,
 Är granskningens förtjenst i våra dar.

Landtpresten.

Hvad skiljer det, som Gud oss uppenbarar,
 Från det förnuftet af sig sjelft förklarar,
 Om ej den väg, på hvilken Guds Försyn
 Har fört det underbart från öppna skyn?

Rabulisten.

Hvar fins det folk, som med en väf af myther
 Ej om sin barndoms höga ledning skryter?
 Står Odin ej, så väl som Abraham,
 Med helig glans ur dunkel forntid fram?
 Då alla folkslags häfd ur dikten dagas,
 Hvi skulle Juden ensam undantagas?

Landtpresten.

I verldshistorien, som ett undantag,
 Står detta folk, bestråladt af den dag,
 Som från dess hemvist midt i verlden sprider
 Sitt ljus kring alla länder, alla tider.
 Hvad ha de hedniska berättelser
 Om oförskämda gudars dårskaper
 Och laster likt, med hvad Guds folk förvarat,
 Om Herren och hans vägar uppenbaradt?

Rabulisten.

Egyptens sluga prester trängde ner
 I djupet af en hemlig visdom mer,
 Än Israels: och Grekelands poeter
 Uppfunno skönare gudomligheter.
 Men i det hela finner sträng kritik
 Hebreernas fabelverld de andras lik.

Landtpresten.

Hvad har väl Jehovah med Zeus gemensamt?
 Den Gud, allena-sann, som Juda ensamt
 Tillbad, deri från alla folkslag skildt,
 Han skulle låtit det i vantro vildt
 Uppväxa och de andras villor dela,
 Och så det stora ändamål förfela,
 Hvertill han sjelf det valt och från det land,
 Der det förtrycktes, fört med väldig hand!

Rabulisten.

Bevisa först, att för ett folk, så ringa,
 Så rätt, så slött, som Moses måste tvinga
 Och leda likt ett ök, som plogen drar,
 En sådan Guds förkärlek möjlig var.

Landtpresten.

Förkärlek! huru vrängt att så det kalla,
 Då från det folket skulle gå till alla
 Upplysning, frälsning. Så till fädren re'n
 Guds löfte lydde; och profeter se'n
 I Sions ljuskrets sågo alla länder.

Rabulisten.

Nu är dock Sion sjelft i hedna händer.
 Men Kaba togs i vård från Mamres lund:
 Så har ju Islam samma helga grund.

Landtpresten.

Dock ej åt Hagars son var löftet gifvet.

Men sannadt blef hvad om hans ätt var skrifvet:

”Si, denna hand skall vara mot hvar man,”

Då Muhamed stod upp och seger vann,

I det han läran på sin sabel stödde,

Och vigde in åt Gud en verld, som blödde.

Hur olik Honom, som i qvalfull strid

Gaf ut sitt eget blod för världens frid!

Var det en slump, att på det bergets kulle,

Der Abraham sin son uppoffra skulle,

Det tempel byggdes, der Guds rena lam,

Att världens synd borttaga, trädde fram?

Ett sådant samband mellan skilda tider,

En sådan plan, som fram i dagen skrider

Och profetian till historia gör;

Männ det till mythens vilda virrvarr hör?

Rabulisten.

En ”sådan” tydning förutsätter redan,

Hvad den i kretsgång skall bevisa sedan;

Historien passas efter dogmens läst.

Så, när ej Christus mer var jordens gäst,

Begynte de, som hänförts af hans lära,

Poetiskt dikta till den vises ära:

Att på hans blotta ord den lame lopp,

Den blinde såg, den döde hof sig opp;

Och då han hölls för den, som komma skulle,

Den af profeter spådde, underfulle,

Så gjordes sagan profetian lik.

Landtpresten.

Men att han var densamme, hur en slik

Inbillning uppstod, om han intet gjorde,

Hvaraf hans höga kall upptäckas borde,

Kan det förklaras? — Att en man, som var
 Mer arm än fogeln, som dock näste har,
 Hölls för den mäktige, den gudalike,
 Som skulle återställa Davids rike,
 Är det begripligt blott af det han lärt,
 Om han ej annat röjt tillbedjansvärdt?
 Han sjelf, hur kunde han sig föreställa
 Att han var den, hvars bild i helig källa
 Stod fram så underbar, om han ej haft
 Derom ett vittne i sin Gudakraft?
 Hvad han för Rådet vid sin död bekände,
 Han ren som tolf-års barn inom sig kände,
 Att han var Guds den Aldrahögstes Son.
 Som menska blott, hvar fick han det ifrån?

Rabulisten.

Från skriften, den om sig han trodde skrifven.

Landtpresten.

Hur fann han det, om ej af Gud ingifven,
 Och i sin späda ålder redan rörd
 Af engelns röst, från modrens läppar hörd?

Rabulisten.

Du tror på englar?

Landtpresten.

Skulle menskan vara

Det enda väsen i en ändlös skara,
 Som kan sin tanke lyfta upp till Gud,
 Förstå hans verk och föra ut hans bud?

Rabulisten.

Hvarföre ser man englar ej nu mera,
 Ej heller underverk?

Landt-

Landtpresten.

Ty intetdera

Behöfs nu mer, då uppenbarelsen
Är färdig, är fullkomnad längesen.

Rabulisten.

Att den, som vill hans faders vilja göra,
Skall tro det ord, han får af sonen höra:
Se der det prof, han sjelf oss förelagt.
Om honom tillhör en gudomlig magt,
Är det i läran blott vi den erkänne?
Hvad vore, hvad betydde utan henne
Orakler och mirakler och hvad mer,
Hvari en judisk vantro tecken ser?

Landtpresten.

Om Gud en engel ned på jorden skickar,
Så röjer han väl sjelf i ord och blickar
Den himmel, hvarifrån han kommen är.
Men månn det gyllne moln, som honom bär,
Det ej bestyrker? Molnet, som jag menar,
Fins ju i skriften? Hur man den än renar,
Så står likväl det underbara qvar,
Om det ock blott ett skal för kärnan var.

Rabulisten.

Han näpste sjelf sin samtids rop om under.

Landtpresten.

Ty endast otro märkte han derunder.
Dock tecken gjorde han, som sänd af Gud.
Och mot det blinda folkets smädeljud,
Hvad åberopar han? Månn blott sin lära?
Nej, jemte skrifterna, som vittne bära
Om hvad han göra skulle, visar han,
Hvad han har gjort, hvad ingen dödlig kan.

Rabulisten o. Landtpresten.

Rabulisten.

Vår tid har växt ifrån det underbara,
 Sen Vetenskapen lärt att allt förklara
 Af tingens samband i naturens ked,
 Som fäster länk vid länk och led vid led.

Landtpresten.

Af menskans frihet bryts den dock beständigt.
 Och han, hvars vilja gjorde *det* nödvändigt,
 Som blott var möjligt, skulle sjelf dervid
 Sin allmagt bundit inom rum och tid?
 Han skulle i den verld, som sönderfölla,
 Om ej hans högra hand den sammanhölle,
 Ej för det största ändamål förmå
 Det minsta verka, som vi ej förstå.
 Och hvad förstå vi? *Att* ett korn ur jorden
 Står upp som brådd, ej *huru* den är vorden:
 Naturen följer lagar, som vi se;
 Men högre kunna ges; och skulle de
 In i den krets, hvori vi lefve, verka,
 Så kunne vi det blott, som under, märka.

Rabulisten.

Tror du om Gud ett slikt — taskspeleri?

Landtpresten.

Naturen sjelf var lik ett trolleri,
 Så länge menskan ej dess spelverk kände.
 Allt blir väl klart, då vi till målet lände.
 Och för att dit vår tanke och vårt hopp
 Från skranket här i stoftet lyfta opp,
 Framskymtar derifrån det högre lifvet,
 Som redan här blir åt de trogna gifvet.
 Men detta är ett bländverk blott för er,
 Som ej en annan verld erkännen mer,
 Än något *utom* ordningen i denna.
 Ett under måsten J likväl erkänna.

Rabulisten.

Hvad då?

Landtpresten.

Jo det, att Gud blott med ett ord

Ur intet frambragt himmel, haf och jord.

Begrips det mer, än att det samma ordet

Den fallna verldens nya lif är vordet?

Att Gud steg ned i människogestalt,

Det undret ensamt kan förklara allt

Hvad oförklarligt syns, som Frälsarn gjorde.

Rabulisten.

Hans gudom af hans verk bevisas borde;

Och nu skall den bevisa hvad han gjort:

Så löper man i cirkel immerfort.

Landtpresten.

Verlds-alltet, att ock jag ett ord må låna

Bland dem, som nu ett Svenskt gehör förvåna,

Verlds-alltet, med ett ord, en cirkel är,

Hvars medelpunkt är Gud. Vårt ställe der

Är i dess omkrets blott en prick, som följer

Det stora hela. För vår syn sig döljer,

Hur detta sammanbinds och hvälfvs omkring

Sin medelpunkt, som håller jemn dess ring.

Allt hvad vi kunne från vår ståndpunkt veta,

Vi må åt höger eller venster streta,

I cirkel går omkring, ur hvilken ut

Trons radie blott kan föra oss till slut.

Men att ej löpa i den cirkelgången,

Du mente, låt oss stanna vid ingången

Till skriftens helgedom, och märka blott,

Hur allt, hvad Gud befallte fram, var godt,

Och menskan främst.

Rabulisten.

En orm dock henne fällde.

Landtpresten.

Så uppkom på vår jord det ondas välde.

Rabulisten.

Gud hade skapt dem båda.

Landtpresten.

Skyll ej Gud

För fria väsens brott emot hans bud.

Rabulisten.

Men detta bud, hur kan man det förklara?

Hur kunde menskan, hvad hon borde, vara,

Om hon ej skilde mellan ondt och godt?

Hon njöt ju eljest endast djurens lott:

Blott hennes fall gaf henne sedligt värde.

Landtpresten.

Tror du, att Adam denna skilnad lärde

Då först, när han i ormens snara föll?

Nej, det för godt han i sin oskuld höll,

Att Gud i lydnad, som hans barn, tillhöra,

Och det för ondt, att mot hans vilja göra.

Så sinnad ville han ej en gång se

På denna frukt, som skulle döden ge,

Tills ormen kom, den förste Rabulisten,

Och, hvad han äfven var, Rationalisten,

Och bröt hans tro på Gud och på hans ord,

Då han, ej nöjd, att på Guds sköna jord

Hans afbild vara, ville bli hans like

Och stå för sig, liksom i eget rike.

Och när den fallne icke mer, för skam

Och fruktan vågade till Gud gå fram,

Då kände han, hvad han förut ej kände,

Det onda samvetet, och hvad elände

Åtföljer synden, som en andlig död.

Se der den kunskap, Elohim förböd.

Rabulisten.

Men hur förliks din tydning med de orden:

”Si! Adam är som en utaf oss vorden”?

Landtpresten.

Ironiskt måste det förstås om den

Ur Eden drifna usla syndaren.

Rabulisten.

Hur man det än symboliskt må förklara,

En sann historia kan det dock ej vara.

Landtpresten.

Hvad kan man tänka sig, som bättre svar

På frågan: hur det först i tiden var,

Hur menniskan af Gud var ställd på jorden,

Och hur hans sköna verld är syndig vorden?

Rabulisten.

Dock löses ej dervid den svåra knut,

Att Gud det ondas uppkomst såg förut.

Landtpresten.

Jo, om vi tro, att, då hans vishet sade:

”Jag skapar menskan till min bild” — tillade

Hans kärlek i detsamma: ”Ur det fall,

Den arma gör, jag henne lyfta skall.

Då hon, som mig på jorden föreställer,

Hon, hvars förnufts slut, som mitt påbud, gäller,

Nedstiger till den krets, der djuren stå;

Så skall min ende Son till jorden gå

Och, som min afbild, menskoskepnad taga,

Att menskan åter till mitt hjerta draga.”

Rabulisten.

Se der! du visar sjelf med dessa ord

I Skaparns mun, hur snart en myth är gjord.

Landtpresten.

Att i en taleform en tanke kläda,
 Är ej att in i mythers irrgång träda,
 Der tanken sjelf far vill och syner ser,
 Som från all sanning vika mer och mer.
 Men vi ha Skaparns eget ord, som lyder:
 Att qvinnans säd —

Rabulisten.

Förlåt — hvad det betyder,
 Plär missförstås. Det är ju blott af Gud
 Till hvar och en, af qvinna född, ett bud,
 Att mot förderfvets orm manhaftigt strida.

Landtpresten.

Ja detta är det ordets ena sida ;
 Men söndertrampa sjelfva hufvudet
 Utaf det onda, helt förstöra det,
 Hvem kan det? Hvem af qvinna född?

Rabulisten.

Omsider .

Får menskligheten, efter alla strider
 Mot våldets, vantrons, fördomarnas magt,
 En gyllne tid, då hon tillvägabragt
 Allt hvad hon kan med kunskap, konst och snille;
 Då allt det goda, som vi nu förspille,
 Blir användt i den mån, som alla ting
 Mer kända bli kring hela jordens ring;
 Då allt är upplyst i hvar vrå af verlden;
 Då ingen dåras af den höga flärden;
 Då alla äro fria, alla stå
 På lika grund och om sig sjelfva rå;
 Då med ett ord civilisationen
 Har fortgått öfver allt, och religionen
 Fulländat sin nu började reform,
 Och samhällsskicket fått sin rätta norm.

Landtpresten.

Hvad vittna alla folk och alla tider?
 Hvad visar den, som nu förbi oss skrider?
 Månn vett och konst förmå med allt sitt fynd
 Det onda häfva, som vi kalle synd?
 Ej mer, än de förmå besegra döden.
 Hvad hjälper menskan i den sista nöden,
 Om hon ej tror uppå den qvinnans säd,
 Som öppnat en ny väg till lifsens träd?
 Det lifsens träd, som i en evig sommar,
 Ur stoftet lyft, vid ljusets källa blommar.
 Om än den gyllne tiden kom till slut:
 Hvad tröst för de millioner, som förut
 I sekler burit lifvets tunga börda?
 Tag bort det hopp, att vi der ofvan skörda,
 Hvad här är sådt, hvad båtar väl ett lif,
 Som spills i synd och flärd, i sorg och kif?
 Men ack! det är med fruktan blott vi blicke
 Åt evighetens förlåt, om vi icke
 På honom tro, som döden öfvervann,
 Så väl som synden. Men hur kunde han,
 Som menska blott, det ondas välde krossa
 Och den till döden dömdes kedjor lossa?
 Det kunde blott Guds Son, i det han bar,
 Sjelf ren, den skuld, som dödens upphof var.

Rabulisten.

Var det en Gudom, som Maria födde?
 Var det en Gudom, som på korset dödde?

Landtpresten.

Nej, men i mandomen och genom den
 Blef verldens synd försont af Gudomen.

Rabulisten.

Hvem kan förstå det?

Landtpresten.

Hvem förstår på jorden
Guds hemligheter? Hållom oss till orden,
I den förtröstan, att de äro hans.

Rabulisten.

Derom är frågan. Men om det befanns
Ett påfund blott af kyrkan, som fick välde,
Och gjorde Christus, i hvars stad hon ställde
Sitt öfverhufvud, till en mensklig Gud,
Att ge dess större vigt åt sina bud?

Landtpresten.

När Christus sjelf all höghet sig tillegnar,
All magt, all ära, på den Högstes vägnar;
Männ han, som menniska, det våga kan?
Om han det gjorde, männ han då den man
Af upphöjd vishet, den som menska store,
Den så af otron sjelf erkände vore?
Nej, värd sitt kors och sina bödlars hån
Var han — o ve! — om han ej var Guds Son.

Rabulisten.

Hvem vet hvad han har sagt och gjort? Kritiken,
Hon, som nu först slår hufvudet på spiken,
Bevisar ju så klart, att det är blott
En sägen, lik en ström, som bruten gått
Från fall till fall i flera skilda rännor.
Derför så olikt af de fyra pennor
Är den beskrifven. Andra ges jemväl,
Som mindre tros, jag vet ej af hvad skäl.

Landtpresten.

En blick på dem vid sidan af de äkta
Är nog, att visa, huru falskt de fäkta,
Som deras olikhet ej låtsas se,

Att sanningen, som dikt, en dödsstöt ge.
 Hon lefver dock. Och se — för henne alla
 Otrons kritiker och sofismer falla.
 "Jag är'et", sade Jesus, och hans blick
 Slog ned den vakt, att honom gripa gick.
 Du mins väl hvad Rousseau, han, som J prisen
 Vid franska svärmningen som sjelfva visen,
 Om Evangelium sagt, ehur han var,
 Han ock, förledd af otron i hans dar:
 "Den som ett verk af sådan art, som detta,
 Af eget påfund kunnat sammansätta,
 Han skulle varit sjelf mer underbar,
 Än allt hvad han deri berättat har *).

Rabulisten.

Det gjorde dock den hemliga poeten,
 Folksagan, hon, som diktar omedveten.
 Af drömmar om Messias och de rop,
 Som gått om Jesus, smidde hon ihop —

Landtpresten.

Hvad? en historie, som så sammanhänger,
 Så fäster tanken, så i hjertat tränger,
 Så lyfter själen upp ur stoftets verld.
 Ej mer orimligt fynd af judisk flärd
 Är fabeln om de sjuttitvå, som skrefvo,
 Hvar i sitt enrum, och dock ense blefvo,
 Så väl om orden, som om meningen,
 Ja, så att allas skrift befans blott en.

*) "Ce n'est pas ainsi qu'on invente, et les faits de Socrate, dont personne ne doute, sont moins attestés que ceux de Jesus-Christ. Au fond, c'est reculer la difficulté sans la détruire; il serait plus inconcevable que plusieurs hommes d'accord eussent fabriqué ce livre, qu'il ne l'est qu'un seul en ait fourni le sujet". Emile T. 3. Profession de foi du vicaire Savoyard.

Rabulisten.

Men att de fyra med hvarann förlika,
 Det hoppet är förbi, hur de än skrika,
 De orthodoxa, så af nöd, som nit,
 Då de förlorad se sin fromma flit.

Landtpresten.

Förstöras kan allt hvad historic heter,
 På samma grund, af några olikheter
 I de urkunder, som bevittna den.
 Uppfunnet är ej det, hvars sagesmän,
 Ehur de särskilt hvar för sig blott svara,
 Dock i det hela finnas ense vara,
 Om deras trohet och sjelfständighet
 Intygar sjelfva deras stridighet.
 När Gud sin röst i åskan höra låter,
 Och den från berg och dalar vänder åter;
 Männ dessa alla, fast med skilda ljud,
 Ej säga oss: så talar Herren Gud.

Rabulisten.

Med bilder kan man väl af saken visa
 En skugglik skymt; men ingenting bevisa.
 När en berättar så, en annan så;
 Hvem skall man tro?

Landtpresten.

Hur vanligt, att af två,
 Som hufvudsaken lika sant berätta,
 Den ena anför det, den andra detta.
 Författarkonst förstodo icke de,
 Och sökte ej dess pris. Blott hvad de se
 Och höra fått och funno mest märkvärdigt,
 Föll dem ur pennan, utan omsorg färdigt,
 Och dock så skönt i all sin enkelhet.
 Om, hvad förnuftet af sig sjelf ej vet,

Gud genom dem oss ville uppenbara,
Så måste han för irring dem bevara.

Rabulisten.

Om de än varit himlens sändebud,
Hvarom man strider; tror du väl, att Gud
Dem in i örat blåst allt hvad de skrifvit?

Landtpresten.

Allt hvad gudomligt är, har Gud ingifvit.

Rabulisten.

Är Gud tvetalig? Har han annat sagt
För Lukas, annat i Matthei penna lagt?

Landtpresten.

De voro dock ej verktyg blott. De tänkte,
De skrefvo med den kraft, som Gud dem skänkte,
Af fritt förstånd; och undföll dem i smått
Ett fel, så var det deras eget blott.
På sådant läggs nu vikt, på sådant spejar
En småaktig kritik, som hjertlöst drejar
Hvad heligast, hvad dyrast för oss är,
Tills utan saft det ingen frukt mer bär.
Men tron, som lyfter upp mot skyn sitt öga,
Små moln på klara himlen märker föga.
Och solen lyser för oss lika klar,
Ehur hon, sedd med fjerrglas, fläckar har.
En krona bilda dock de fyra grenar,
Dem samma stam och samma rot förenar;
Och samma fläkt af himmelsk ande far
Igenom löfven på dem en och hvar.

Rabulisten.

Hur skild ifrån de tre är ej den fjerde?

Landtpresten.

Männ denne därför har ett mindre värde?
 Tvertom bevisar, hvad han eget har,
 Det högre sinne, som hos honom var,
 Mer himmelskt, mer i stånd att härligheten
 Af det ur gudomen i menskligheten
 Nedstigna ordet fatta klart och rent.
 Att det afspegla, var hans skrift ock ment:
 Den visar Evangelii inre mening,
 Hur Sonen stod med Fadren i förening.

Rabulisten.

Hvem än författarn var, (det fanns ju en
 Johannes Theolog); så ljuda ren
 De första orden mera **Filo-logiskt**,
 Än Evangeliskt.

Landtpresten.

Lika **Theo-logiskt**,
 Att jag ett ordspel våga må, som du,
 Begynns episteln; och man finner ju
 I denna, hur man än det vill borthlanda,
 Den andra skriftens både stil och anda.

Rabulisten.

De kunde härmas.

Landtpresten.

Tror du, att en själ,
 Som lifsens ord så kände och så väl
 Uttryckte, hjerta haft att så bedraga,
 Och till sin skylt ej blott Aposteln taga,
 Men Herran sjelf?

Rabulisten.

De långa talen —

Landtpresten.

Hvem,

Om ej Johannes, skulle minnas dem?
 Hans penna troligt dem förvarat redan,
 Då han dem hörde. Och hur ofta sedan
 Har det förnyats, som hos honom gjort
 Ett sådant intryck, då han gerna bort
 Förtälja det för andra. Se, de finnas,
 Som ord för ord en lång predikan minnas.
 Att dikta tal, som dessa, den det kan,
 En annan Jesus Christus vore han.

Rabulisten.

De likna dock hans andra tal så föga.

Landtpresten.

De likna honom sjelf, den ödmjukt höga,
 Den tåligt ömma, då han färdig stod
 Att offra för en verld sitt helga blod.
 Om än berättarn, såsom J förmenen,
 Utaf sitt eget till den ädla stenen
 Ett folium skulle lagt, så käns dock den
 På sina strålars himlaglans igen.
 Den bön, hvarmed de helga talen sluta,
 Hvad annat hjerta kunde den utgjuta,
 Än hans, som bad: "låt dem, som du mig gett,
 Bli ett med mig, som jag med dig är ett."
 Och nu hvad christenheten högst har skattat,
 Hvad innerst blef ur Jesu hjerta fattadt
 Af lärjungen, som låg invid hans bröst,
 Hvad kärnan utgör af vår tro och tröst:
 Det dömmes ut af dem, som likt en chria
 Behandla dessa lefvande och fria
 Utgjutelser af en gudomlig själ.
 Johannis vittnesbörd står fast likväl,

Så länge solen uppgår öfver jorden.
Blott se behöfver man, att dag är vorden:
Likså behöfver man, att sanningen
Erkänna i hans bok, blott läsa den.

Rabulisten.

Dock misstros den af många.

Landtpresten.

Äfven dagen
Är spilld för den, som är med blindhet slagen.
Den, som för lifsens ord ej sinne har,
Bevis derpå af ingen dödlig tar.
Så visar man förgäfves allt det sköna
I nyfödt landskap, då deri det gröna
Bestänks ur moln, dem solens blick förströr,
För den, som ingen känsla har därför.

Rabulisten.

Så sluts vår strid, då inga skäl mer gälla. —
Men jag tar an, att Christendomens källa
Är närd ur skyn. Om ådran himmelsk är;
Af jord är dock det berg, som henne bär.
Allt det profetiska är öfverslödig
För oss nu mera; och vi ha ej nödig
Att först bli Judar, för att christna bli.
Vår tro är sann, för det att hon är fri.
Så må en sann kritik sig sjelf försona.

Landtpresten.

När stammen fälls, så faller ock dess krona.

Rabulisten.

Man samlar frukten.

Landtpresten.

Som förgäfvdes mer

Söks på det ädla träd, man huggit ner.

Rabulisten.

Ett nytt planteras i den vända jorden,

Som, ej på länge rörd, nu ny är vorden.

Det förras telning, har det ärft dess saft,

Men ej dess mossa, fullt af lif och kraft.

Landtpresten.

Skall Guds plantering ryckas upp? Så lyder

Ej ordet, som jag läst. Tvertom det tyder,

Att den, som menskor göra, varar kort;

Att, hvad ej Gud välsignat, vissnar hort.

Hur du än må, med tidens stolta visa,

Den nya Tyska Christendomen prisa,

Så kan du ej bestrida, att det ord,

Som af den gamla spridts omkring vår jord,

Har löst de vantrons band, som folken fjettrat,

Och menskligheten upplyst och förbättrat.

Var den då ej ett medel i den hand,

Som leder allt med ett osynligt band?

Rabulisten.

Jag medger det.

Landtpresten.

Då nekar du ej heller,

Att han som verdens gång, likt urets, ställer,

För afsigt haft, hvad först århundraden

Förkunnande beredt, och tiden sen;

Då timman slog, uppfyllande fullkomnat.

Men skulle Gud ifrån sitt verk ha somnat?

Om i sitt ord han ville verlden ge

Ett högre ljus, än den kan sjelf bete:

Månn han, som minsta fogels flygt bevakar,
 Som för en mask i dyn dess väg utstakar,
 Ej bättre sörjt därför, än att det nu,
 Som utdömdt papper, rifvas kan i tu?

Rabulisten.

Vill du kritiken hennes rätt beröfva,
 Att intet gilla, utan att det pröfva?

Landtpresten.

Ren då, när Skriften sin fulländning vann,
 Hon gjort det; månn hon nu det bättre kan?
 Det är ett slutet verk med Guds insegel:
 Se der om Bibeln kyrkans gamla regel.

Rabulisten.

Ett slutet verk?

Landtpresten.

Ja, har det icke slut,
 Så väl som början? Såsom det går ut
 Ifrån det *varde*, hvaraf allt är vordet,
 Så stannar det med *amen* vid det ordet,
 Som först profetiskt, evangeliskt sen,
 I verlden kom, i hjertat kommer än,
 Som Gud i Christo.

Rabulisten.

Hvad är väl det hela,
 Der plan och sammanhang och ordning fela?

Landtpresten.

Du ser ej dessa, ty du vill ej se,
 Hur allt sig hvälfver kring en stor idé:
 Guds rikets tillkomst genom Gud på jorden,
 Först sedd af Abraham, sist menska vorden.

Märk bibelns ursprung, att den icke är
 En mans, en ålders verk; men fast den bär
 Så många tidehvarfs och skiftens stämpel,
 Den till ett helt sig bildat, till ett tempel,
 Likt det Esajas såg: der Herren Gud
 Satt på sin stol, och fällen af hans skrud
 Uppfyllde rummet. Upp i moln sig hvälfde
 Den helga rökelsen; och hvalfvet skälfde
 Vid återskallet af den höga sång,
 Serapher stämde, alla på en gång.
 De skylde för det sken, mer klart än solen,
 Som gick ifrån den Väldige på stolen,
 Med sina vingar sina anleten;
 Ocli ljudet steg allt upp till himmelen
 Af "Helig! helig! helig! hela jorden
 Är full utaf din härlighet". — De orden,
 Hvad säga de, om ej, att jorden bär
 Med himlen vittne om den Gud, som der,
 I moln på Sinai, sig uppenbarar,
 I ljus på Tabor nådfull sig förklarar?

Rabulisten.

Vi se Guds härlighet i allt som är,
 I minsta blomster, som i himlens här.

Landtpresten.

Dock ännu mera i det dyra ordet,
 Som är ett bud till hela världen vordet,
 Det nådens, kärlekens och fridens bud:
 "O menska! låt försona dig med Gud."
 Så böd den dunkla profetian redan;
 Så ljöd det klara Evangelium sedan.

Rabulisten.

Glöm ej Profetens skräck, då han förnam,
 Att han det budet skulle bära fram.

Rabulisten o. Landtpresten.

"Orena läppar har jag;" så bekände
 Han för den Helige, som honom säude.
 Så borden J bekänna hvar och en,
 Som dundren med hans ord.

Landtpresten.

Ja, hvem är ren?

Hvem känner icke sig af synden fången?
 Men se, hur engeln tar med helga tången
 Ett eldrödt altarkol, och dermed rör
 Profetens mun och ren hans anda gör.

Rabulisten.

Ty värr! gör mången, som i Bibeln läser,
 Sig ren om munnen, fast hans hjerta gäser
 Af hat och ondska. Ja, med Skriftens ord
 Begår han, hvad i tanken är ett mord.

Landtpresten.

Bokstafven dödar, lif ger endast anden.

Rabulisten.

Om han blott vore, jemte den, för handen.

Landtpresten.

Han är det för de troгна; men han flyr
 För otrön, ty hon sjelf för honom skyr.

Rabulisten.

Ja, Platos ande i hans skrifter sväfvat
 För den, som upp till hans idéer sträfvat.

Landtpresten.

Dock, att han sjelf i boken hos dig är,
 Kan du ej tro. Men Christus är dig när,
 Då du hans ord med bön och tro betraktar.

Och om du blott, hur han dig nalkas, aktar,
 Och mot den nådens kraft ej sätter dig,
 Hvarmed hans kärlek dig vill dra till sig:
 Skall du dig känna en ny menska vorden,
 Lik den, som först uppreste sig ur jorden.
 Den flägt af Gud, som honom lif gaf, rår
 Ännu på stoftet.

Rabulisten.

Hur jag är från år
 Tar till i ett, tar af än mer i annat,
 Det känner jag: och till dess verket stannat,
 Fortfar det så; ty själen kan ej mer,
 Än kroppen göras om, så vidt jag ser.
 Jag söker ej den underbara stenen,
 Som skulle ge nytt blod, ny merg i benen.
 Med Nicodemus tvisslar jag också,
 Att födelse på nytt kan för sig gå.
 Jag hjälper mig med sundt förnuft och sträcker
 Min arm ej högre, än, jag ser, den räcker.
 Så långt, som Adams, räcker den ändå,
 Att den förbudna kunskapsfrukten nå.

Landtpresten.

Ja, den, som gör, att du dig sätter öfver
 Hvad Gud har sagt, och ej hans hjälp behöfver
 Mer än hans råd, då du, som ormen dig
 Försäkrar, sjelf "blir såsom Gud."

Rabulisten.

Hvad mig
 Beträffar, är det bäst, att vi det lämne,
 Och söka rätt på ändan af vårt ämne.

Landtpresten.

Dertill behöfves, tror jag, icke mer,
 Än blott en slutsats.

Rabulisten.

Säg mig den, jag ber.

Landtpresten.

Den följer af hvad nyss du sjelf lät gälla.

Rabulisten.

Hvad då?

Landtpresten.

Att det dock har en himmelsk källa,
Hvad vi, som Christna, tro.

Rabulisten.

Ja, den idé,
Som tänkarns blick deri må antydd se.

Landtpresten.

Men är idén från himmelen oss gifven,
Så måste ock de blad, der hon är skrifven,
Den pregel ha, som allt gudomligt bär.

Rabulisten.

Hvem aktar skalet, som kring ägget är?
Det brytes sönder, då man detta njuter.
Omsvepet, med ett ord, som innesluter
Idén, på hvilken ensam ligger vigt,
Må kastas bort, som blott en menskodikt.

Landtpresten.

Då skulle Gud, att oss sin sanning lära,
Med lögnens ande delat verk och ära.

Rabulisten.

Myth är ej lögn.

Landtpresten.

J kallen ju för myth
Hvad, som J påstån, diktadt är på skryt

Om Nazareths profet, att honom visa
 I gerning lik Elias och Elisa,
 Och, som Messias, hög och underbar.
 Se der hvad nyss du sjelf förklarar har.
 Är detta omedvetet, ouppsåtligt?
 Är det ej rent af svek? är det förlåtligt
 Ens för det högsta, bästa ändamål?
 En *pia fraus*, ej blott en from symbol,
 Är Christendomen i dess nya mening:
 En härlig frukt af dess förmenta rening!

Rabulisten.

En *pia fraus* är sjelfva skapelsen;
 Ty icke är den sådan, som vi den
 Med våra sinnen fatte. Det reala
 Är endast bländsken. I det ideala,
 Som vi blott tänke, ligger sanningen,
 Som fattas blott af få upphöjda män.

Landtpresten.

Vår tanke, som vår syn, kan sig förvilla.
 Men att oss Gud bedraga vill: så illa
 Kan jag ej döma om hans verk, dem jord
 Och himmel visa; eller om hans ord:
 Ett epos, det mest sköna, det mest rika,
 Som dock en sann historia är tillika,
 Der händelserna såsom bilder stå!
 Så diktar Gud; blott Gud kan dikta så.
 En dylik poesi är ock naturen,
 Idyll i blomstren, Apolog i djuren,
 Lyrik i havvets svall, i skogens sus;
 Och hvilken hymn är solen, världens ljus!
 Om Gud från luft och sjö, från berg och dalar
 I sinnrikt sköna bilder till oss talar;
 Hyi skulle han i uppenbarelsen

På samma bildspråk ej bli känd igen?
 Tro blott, att det är han: och hvad dig möter
 I skriften brydsamt, dig ej mera stöter,
 Än hvad du finner i naturen hårdt.
 Hvad i dem båda än må synas svårt
 Att fatta, synas som ett missgrepp fela;
 Tro dock, att Herren ordnat har det hela;
 Och ditt förstånd från en oändlig strid
 Skall hvila, tryggadt af ditt hjertas frid.
 Hvad blir vår religion, om vi förlora
 Det som nu görs till myth, om allt det stora,
 Det sköna, det uppbyggliga deri
 Försvinner, som ett röjdt bedrägeri?
 Hur visar sig den nya lärans värde
 I hennes bruk? Skall presten, sen de lärde
 För honom kritiskt skalat af idén,
 Blott den så naken, som den är, och ren
 Från allt, som hjertat rör, helt torrt predika?

Rabulisten.

Till folket måste du väl tala lika,
 Med samma språk ur bibeln, som förut.
 Dock kan du småningom dels sluta ut
 En trosartikel, dels de andra tyda
 I annan mening, än som orden lyda.

Landtpresten.

Nej, måtte förr ett slag mig göra stum,
 Än att jag stode på det helga rum
 Och inför Gud, så väl som menskor, löge,
 Och gift i säden, som han gett oss, smöge.

Rabulisten.

Nå väl! låt bli att, hvad du malar, sålla:
 Sin gamla surdeg folket må behålla.
 Hvad du har siktat, göm det blott för dig:
 Det angår ingen ann.

Landtpresten.

Det angår mig,
Att ej till dubbelt svek mig skyldig göra,
Falsk mot mig sjelf och falsk mot dem, mig höra.

Rabulisten.

All Gudalära, om jag undantar
Den ideala, tvenne sidor har,
En vänd åt folket, som blott tro behöfver,
Den andra åt de få, som tänkt deröfver.

Landtpresten.

En religion med mask, är den af Gud?
Han sjelf är sann, och sanning är hans hud.

Rabulisten.

Visst borde äfven folket mer få lära,
Än minneslexor, som ej tanken nära.
Men må det andliga förbli dervid.
I det, som verldsligt är, begär vår tid
Upplysning ock för dem, som jorden plöja.
Man hör derom en allmän röst sig höja.
Dock legio bland er, J andans män,
Ej öra eller hjerta har för dem.

Landtpresten.

Om nit och drift nog många bland oss fela,
Så har likväl allmogon i det hela
Sitt stöd af Presten. Fordom nämnd af den
Blott "kära far", han det bör vara än.
Om han det är, så söker han dess bästa
Med fadershuldhet i all väg befästa.
Dock fordrar du väl ej, att han det kall,
Hvartill han invigd är, försumma skall.

Rabulisten.

Att han skall lära äfven menigheten
Förstå, hvad del hon har i menskligheten,
Är tidens fordran.

Landtpresten.

Sker det icke då,
När folket lärt sin christendom förstå,
Och känna sig en medlem af det rike,
Der inför Gud vi alla äro like?
Må det likväl sitt fosterland också
Och dess regering lära känna så,
Att det, som Svenskt, sin lycka vet att skatta.
Fremst bör det dock om Guds regering fatta
Af allt omkring sig dagliga bevis,
Hur den är faderligen huld och vis.

Rabulisten,

I kyrkan spänna bönderna sitt öra,
Att Kungens eller Länsmans påbud höra;
Men få begripa, om, och på hvad sätt
De stämman öfverens med lag och rätt.
I skolan ren bör gossen allt det lära,
Som honom gör med tiden värd den ära,
Att välja Riksdagsman och sjelf det bli,
En man för sig, från skrock och fördom fri;
Som känner en regerings skyldigheter
Och människans och folkets rättigheter;
Som grundlagsfrågor likaväl, som dem
Ur katechesen, kan på sina fem.

Landtpresten,

I ståndet, eller blott i sockenstämma,
Hvem hör ej gerna bondens fria stämman
Sjelfständigt höjas med förstånd och sans?
Men hör det talet! Kan det vara hans?

Hvad ståt af ord? Hvad sofistisk! Hvad vändning
Från hån till hot! Och det för bränvins-bränning,
Att det, som främst förvåller brott och nöd,
Ohämmadt sprida må sitt öfverflöd.

Rabulisten.

Den säd, som honom ger den ärfda tegen,
Han sjelf har plöjt, är icke den hans egen?
Och att det egna nyttja, på hvad sätt
Han finner bäst, är en naturlig rätt,
Som han med "våld", om det behöfs, försvarar.

Landtpresten.

Den samhällslag, som allas rätt förvarar
Och gör ett folk af skogens vilda flock,
Männ den ej kan, ej bör förbjuda dock,
Att till förgift förvandla, hvad naturen
Till föda ämnat? Sjelfva kreaturen
Till drinkarns stygga last förledda bli
Och lida af dess följder.

Rabulisten.

Svärmeri!

Är det förgift, som lifvar upp den trötte,
Den frusne, den hvars krafter åldern nötte?

Landtpresten.

Ja på en timma, att han må dess mer,
I förtid åldrad, tynad, sjunka ner.
Spörj Läkarn och Kemisten.

Rabulisten.

Hvilka vapen

Af sedoläran eller vetenskapen
Och religionen sjelf än lånas må;
Ej mäkta de omkull den pannan slå,

Hvars ånga eldar mannens mod och ifver,
Mer stark än den, som skepp och qvarnar drifver.

Landtpresten.

Ja, en af tidens krafter ångan är.
Hvad godt den verkar, ingen neka lär.
Men hvad, om ej den ånga, flaskan sprider,
Det onda gör, hvaraf vår statskropp lider,
Det ruttna med ett ord, hvarom det förs
Så bitter klagan?

Rabulisten.

Värre klagan hörs,
Ja, öket sjelft i jemmerrop utbrister,
Om det den kära läskedrycken mister.

Landtpresten.

Dock skall dess lycka, att ha sluppit den,
Sig visa i det hull det får igen,
Sin nyktra herre likt, då jordens gröda
Ger åt dem begge en naturlig föda.
Spörj Agronomen, spörj hans deja blott
Och dessa bönder, som Guds ord förmått,
Att icke mer Guds lån till synd förvända.

Rabulisten.

Dämm först de floder, som förutan ända
Kring riket strömma, innan du begär,
Att brunnen täppes, som i gården är.

Landtpresten.

Om så det ena som det andra skedde.

Rabulisten.

En fåfång dröm!

Landtpresten.

Men redan det beredde
Den nya tid, som nu med stegradt hopp

Till hjälp mot allt det onda manas opp,
 Om tyngden af den skatt, hvarom man skriker,
 Blef lagd, så väl på alla giftfabriker,
 Som på hvar en förtärare af gift.

Rabulisten.

All konst är fri, och idoghet och drift
 Ej hindras må —

Landtpresten.

Att land och folk förderfva.

Rabulisten.

Hvar en vill rå sig sjelf, först att förvärfva
 Och sen att njuta utan alla band.
 Fri, som vår tunga, skaptes ock vår hand.
 I hvad beslut man än må sig förena;
 Så är det värddt en riksdag det allena,
 Hvad dervid talas. Härligt är det ju,
 Att i hvar bonde hörs en Thorgny nu.

Landtpresten.

Det var ej lånt, det stolta språk han förde.
 Den fria anda, som hans tunga rörde,
 Ej i hans öra inblåst var. Ett folk,
 Som en sin like väljer till sin tolk,
 Betror hans egen tanke, egen tunga,
 Ej dem, som visor honom föresjunga.

Rabulisten.

Hvi fostras icke så hvar bondeson,
 Att han kan undgå dessa pennelån?

Landtpresten.

Ja, att han må frimodigt och dock stilla
 Gå fram sin väg, och undfly sken, som villa;
 Låt honom få en lykta, som han bär
 Och vårdar sjelf, och som hans egen är.

Rabulisten.

Att tända den, har Presten bäst tillfälle.

Landtpresten.

Guds hus är dock hans rätta läroställe.

Rabulisten.

Är då ej skolan för hans sanna nit

Ett värdigt föremål?

Landtpresten.

Må han gå dit,

Att andans embete der äfven föra.

Rabulisten.

Bokstafven tycks mig till det samma höra.

Landtpresten.

Peksticka är dock ej den helga staf,

Som i hans hand den gode Herden gaf.

Rabulisten.

I en kathedr han sig gerna sätter,

Att räkna dubbla ej blott dar, men nätter.

Landtpresten.

Der har dock tanken rum att röras i,

Och lärarn lär sig sjelf. Men skall han bli

Blott en maschin, som små maskiner ställer

Till visare vid tafflor och tabeller;

Hvad andekraft kan han väl veckla ut,

Och hur behålla hvad han lärt förut?

Och sen han veckan spillt i trälsam möda,

Skall han i kyrkan väcka upp de döda

Med en predikan, som han skakat ur

Sin arma hjernas tomma fatebur!

Rabulisten.

Folkskolan i vår tid gör prestens ära.

Som folkets man, han folkets barn skall lära.

Folklärare var han, som sände er
Och er sitt höga efterdöme ger.

Landtpresten.

Han är det än i ordet, som vi bära
Från honom fram. Men det han böd oss lära
Och lärde sjelf, hvad var det? månn att slå
Två tal ihop och skilja andra två,
Att räkna ut intressen, och hvad mera,
Som hör dertill, att pengar inkassera.

Rabulisten.

En hvar behöfver det

Landtpresten.

Men har väl Gud

Dertill förordnat sina sändebud?
Har icke verlden för sig sjelf sin lära
Och sina ombud? Dessa i all ära!
Vi ha ett högre mål, än deras är.

Rabulisten.

I verlden lefva vi likväl; och der
Behöfva ock de andelige fäder
Tak öfver hufvudet, på kroppen kläder,
Och det, som hunger släcka kan och törst.

Landtpresten.

Hvar hedning känner det. Men "söker först
Guds rike!" är det bud, oss gafs att bära.
Den spis går främst, som skall oss evigt nära.
Må skolan, som på kyrkans grund är byggd,
Af denna låna både stöd och skygd!
Men icke kan hon henne undanstöta.
Guds dyra hjord skall herden troget sköta
Och lammen taga i sin ömma vård;
Men för att samla dem i Herrans gård —

Rabulisten.

Nå väl! må skolan stå för sig enstaka.

Landtpresten.

Hvi må ej kyrkan öfver henne vaka?

Dertill hon ögon har, om hon ock ej

Har händer nog till hennes grifflar.

Rabulisten.

Nej:

När jag besinnar rätt, är tid numera

Att alla läroverk "emancipera"

Från kyrkans gamla ok, hvars myndighet

Gjort menskligheten — hvad historien vet.

Landtpresten.

På skolan rör ju kyrkan från sin sida.

Hon reder läror, som hyarann bestrida;

Hon danar prester; hon ger Ståndet vigt,

Som lärdt och upplyst.

Rabulisten.

Kyrkans öfversigt

Dock stör den frihet, studierna egnar.

Ensidigt hon af dem en del blott hägnar,

Med ögat på det mål, som hennes är,

Och föga vård om allmän bildning bär.

Ja, hon förhindrar, genom lärans fjettring

I gamla stela former, all förbättring,

All fri utveckling af det lif, hvars saft

I blomnings-åldern sväller, full af kraft.

När snillet snörs i första vexten redan,

Hur kan det annat än bli krympling sedan?

Landtpresten.

Uppfinningsrik är tiden. Nytt hvar dag

Å bane bringas, nytt af alla slag.

Allt tar dock icke rot; men allt må pröfvas,
 Hur vidt det kan ej tänkas blott, men öfvas;
 Och denna pröfning gör man ej i hast.

Rabulisten.

Ett sekel dertill åtgår för er kast.

Landtpresten.

Hvar är den kasten, hvar det vigda gille,
 Som någon sann upplysning hindra ville?
 Månn i det riksstånd eller vid det bord,
 Der klerk och lekman växla frisint ord?
 En lärdomsskola öppen står för alla.

Rabulisten.

Hvad läres der, hvad plär man lärdom kalla?
 Jo, det som, i sig sjelf ej mödan värdt,
 Åt Ståndet ger ett sken, att det är lärdt.

Landtpresten.

Hvad? skulle allt det ädla, allt det sköna
 Från Grekland och Rom den flit ej löna,
 Som derpå används? Du, en frihetsman,
 De frias storverk ej förakta kan.
 Men redan ses vår ungdom sig bemöda
 Om språk, som lefva, såsom om de döda,
 Och ej blott tankens lagar, men också
 Naturens, lär hon sig allt mer förstå.
 Förbättringar ha skett och ske än flera,
 Blott staten eller folket sjelft gör mera
 Att lifva och belöna lärarns kall.

Rabulisten.

Men kyrkan ingen ting uppoffra skall?

Landtpresten.

Hvad offer har hon icke gjort?

Rabulisten.

Ja, tvungen

Ut af den store Reformatororkungen.

Landtpresten.

Ännu i dag, hur klyfs ej hennes bröd!

Hvad mängd bland oss, som bergar sig med nöd!

Rabulisten.

Men Ståndet sveper, för att icke tappa

Sin saffranskringla, tätt om sig sin kappa.

Den blir väl kvar, men mössan innan kort

Tör af en bondisk näfve nappas bort.

Landtpresten.

Man hotar väl; månn man dock röra gitter

Det gamla hufvud, hvarpå mössan sitter?

Ett hufvud ju behöfs för hvarje kropp.

Se torparsonen, som för Bispen lopp

Att öppna grinden, på hans plats uppstiger;

Och när han sen till Herrans hus inviger,

En herde ställer i församlingen,

Hvad tröst för hyddans barn, att ock ur den

Förtjenst och dygd af lyckan lyftas kunna.

Må folkets vän det ej åt folket unna?

Och att det sker, ej blott af gunst beror,

Men af ett val, som på ett värde tror.

Rabulisten.

Det, tycker du, är något demokratiskt.

Men hierarkiskt och aristokratiskt

Är sjelfva embetet i alla fall.

Dock öfver hjorden, som han för i vall,

Kan herden, utan kräkla, få ett värde,

Som föga efterger det Luther fälde.
 Se här ett färskt exempel från ett land,
 Som bröt sig längesen ur Påfvens band.
 Strauss, den så fyndige, som oförskräckte,
 Hvars fria forskning allmän häpnad väckte,
 Förföljes, det förstås, af andligt nit.
 Ett frisinnt Råd i Zürich honom dit
 Inböd att lära. Men den stora hopen,
 Af Presten anford, icke nöjd med ropen,
 Mot kättarn höjda, äfven vapen bar;
 Och Rådet föll, och Strauss är, der han var.

Landtpresten.

Se der ett korståg, som jag framför alla
 I medeltiden ville christligt kalla.
 Ja, mer än det, som lefver lagerkrönt
 I Tassos dikt, mig detta synes skönt.
 Om Christus sjelf, ej om hans graf, var striden.

Rabulisten.

Du prisar det, som är en fläck i tiden,
 En sådan presterlig obskurantism,
 En sådan massans vilda fanatism.

Landtpresten.

Ett ädelt folk, som då det ser i fara
 Sin tro, sin Gud, står upp att dem försvara,
 Förmäds af er, som öfversen med all
 Helvetic stämpling till en Philips fall.

Rabulisten.

Rör ej det krutet, fäll ej dit en gnista.
 I statsmål, med ett ord, vi ej må tvista.

Landtpresten.

Jag hört dig nämnas, såsom Rabulist.

Rabulisten o. Landtpresten.

Rabulisten.

Så öknämns nu hvar frihetsvän. Men visst
 Var jag på gatan med, och tog, bland hopen,
 Kring dagens hjelte, del i hurraropen.
 Och kanske sprang ett fönsterglas också
 För slanten ur min hand. Ja, det var då.
 Nu har jag högre mål för bättre pilar.
 Satirens båge i min hand ej hvilar,
 Förrän dess ilbud, likt en åskvigg, fällt
 Från tornets spets den tupp, som der sig ställt.

Landtpresten.

Du kan ej tåla denna bild, som säger,
 Hur kyrkan vakar öfver det hon äger.

Rabulisten.

Ja, öfver det. För öfrigt döf och blind,
 Är han en flöjel blott för magtens vind.

Landtpresten.

Från Petri hane, som förkunnar dagen,
 Och varnar syndarn, är väl bilden tagen.
 Men dufvan, som kom ned och satte sig
 På Frälsarns helga hufvud, synes mig
 En sinnebild, som bäst det stället prydde,
 Och kyrkans både mål och medel tydde.

Rabulisten.

En korp, som skönjer längst hvar åteln är,
 Och bådar ofärd, borde sitta der.

Landtpresten.

Om det är så, du dina pilar mättar;
 Så är det blott ditt blinda agg, du blottar.

Rabulisten.

Agg! ja, hvem retas ej af skrymtarns trots?
 Blindt! då jag ser, att kyrkan, fast hon låts
 Den Helge Andes fromma verktyg vara,
 Och i hans namn på alla frågor svara,
 En skråpuk endast med ett språkrör är
 För herskningslust och penningebegär.
 Och denna skråpuk samvetena skrämmer!
 Och detta språkrör tänkesätten stämmer!

Landtpresten.

Du skjuter allt till Rom de skarpa skott,
 Förbi vår kyrka, som, i det hon blott
 Sin Evangeliskt rena lära vårdar,
 För ohägn skyddar sina helga gårdar.
 Hon blef sitt namn af Protestantisk värd,
 I det hon afsvor all den list och flärd,
 Hvaröfver du din klagan för — i vädret.

Rabulisten.

Så barkadt blef dock ej det gamla lädret,
 Att icke många hår der sitta kvar.
 Men att du prest tar kyrkan i försvar,
 Är väl naturligt. Dem som blindt förkättra
 Och sinnen mer förbittra, än förbättra,
 Med detta stolta nit, som buller gör;
 Dem endast Ståndet och dess fördel rör:
 Dem kan du, hoppas jag, dock ej tillhöra.
 Ej heller ville jag dig gerna föra
 Till deras klass, som lägga sig i ro
 På mjuka hyendet af kyrkans tro,
 Och, utan akt på tiden, sorglöst sofva.
 Men det är synd om sådan tankegåfva
 Som din, att hon skall här, på landet gömd,
 Förlorad gå, till bondtrons amma dömd.
 Du har ej läst hvad nu i Tyskland skrives.

Landtpresten.

Jag har dock hört om läran, som der drifves;
Men jag är Christen.

Rabulisten.

Christen är ju ock

En Schleiermacher. Honom bör du dock
Ej sky att läsa. Se, han står emellan,
Som fridens härold, står vid sjelfva källan,
Som redan Plato anade: der Gud
Sig speglar i det ord, som på hans bud
Gick ut och blef förnuftet i naturen.

Landtpresten.

Och sedan Christus af Maria buren?

Rabulisten.

Hur han, på djupet dykande, förstår
Det menskolikt gudomliga, det får
Han sjelf förklara.

Landtpresten.

Namnet synes röja,

Att han deröfver "gör en vacker slöja."

Rabulisten.

Se här en annan, som jag tog med mig
Med afsigt just att låna den åt dig.
Du kan ej den åtminstone beskylla,
Att han beslöjar eller vill förgylla.

Landtpresten.

Hvad är hans namn?

Rabulisten.

Wegscheider.

Landtpresten.

Jaså! nå!

Han lär väl "skeda bort", kan jag förstå *)
 Allt det gudomligt höga, himmelskt sköna,
 Som ej förståndet kan med fingret röna,
 Med cirkel mäta, inom stoftets värld.
 Men lika godt. Jag är blott prest, ej lärd.
 Jag håller mig till Paulus och Johannes,
 Och bryr mig ej om Jambres eller Jannes.
 Som dessas trollstaf, hur den svängdes kring,
 Mot Moses' staf förmådde ingenting,
 Så skall ock otron nu, ebur beväpnad
 Med alla tviflets påfund, se med häpnad,
 Hur menskelig vishet, då mot Herrans ord
 Hon sätter sig, är snart till intet gjord.

Rabulisten.

Du läste äfven du, som ung, din Kant;
 Och nu är du likväl en obskurant.

Landtpresten.

För det jag aktar ljuset af den höga
 Och klara sol, det stora världens öga,
 Mer än det sken, raketten plötsligt ger,
 I det han springer opp och faller ner.

Rabulisten.

Raketten? syftar du på sjelfva Hegel?

Landtpresten.

Det nya ljus, som ger ur tidens spegel
 Ett återsken i kyrkan, menar jag.
 Om Hegel, som jag hör, nu stiftar lag

*) "Wegscheider, bortskärare, ett symboliskt namn." Se Inledningen till det Svenska sammandraget af Hases Dogmatik, s. 16.

I alla vetenskaper, må den döma,
 Som bröt de många lås, hans vishet gömma.
 Dock, fastän trädets rot förborgad är,
 Kan man ju döma om den frukt, det bär.
 Det, som i grund förstör vår Christna lära,
 Hvad sken af djupt förstånd det än må bära,
 Det skyr jag, måste jag, som Christen, sky.

Rabulisten.

Hon blir ju ej förstörd, då hon blir ny.

Landtpresten.

Så ny, att hon, ehur bekant och vänlig
 Hon ställer sig, ej mer är igenkänlig;
 Liksom vår själ (så dagens vishet lär)
 Från kroppen skild, ej mer densamma är.
 Att hon i "alltet" som är Gud, försvinner,
 Liksom en droppe ner i sjön förrinner:
 Det är en gammal, blott förnyad, sats
 I det system, som sist förfärdigats;
 Men hur förlikes den med christendomen?
 Hvad är odödligheten, hvad är domen,
 Hvad är det nya lif, den nya dag,
 Hvad är jag sjelf, när jag ej mer är jag?
 Märk mellertid, hur på *sitt jag* de hålla;
 Derur de både Gud och verld framtrölla:
 Tills det i svindel går med dem omkring,
 Och allt, så verld som Gud, blir ingenting!
 Så spindeln ur sig sjelf sin väfnad spinner
 Och blir, då mygg han deri fångna finner,
 En högfärdig tyrann, till dess i hast
 Hans hela verk förstörs utaf en qvast.

Rabulisten.

Så bitter, fromme prest, och att förkättra
 Så färdig är ock du! Vill du då fjättra

I oföränderlig enformighet
 Ej endast hvad man tror, men hvad man vet?
 All djup begrundning vore då fördömlig?

Landtpresten.

Nej! sanningen, hvars brunn är outtömlig,
 I tänkarns ämbar lägger in, hvar gång
 Det sänks i djupet till det friska språng,
 En perla af det sanna, sköna, goda;
 Om dit ock hoppar, jemte den, en groda,
 Vidunderlig i later, som i kropp.
 Hon flyr, när hon i dagen kommer opp.
 Men perlan, som blir qvar, skall alltid skattas
 Hvad hon är värd, och in i guldets fattas,
 Ibland de andra, i det diadem,
 Som ej går sönder med hvart nytt system.
 Filosofin, af intet annat bunden,
 Än tankens lagar, pröfve ytterst grunden
 Af allt, som är, af allt som vara bör
 Inom den synkrets, som till henne hör.
 Men när, hvad Gud oss lärt, hon sig tillegnar,
 Och Christi ord vill mästra på hans vägnar,
 Är det ett brott mot henne sjelf, så väl
 Som den, hon både våldför och bestjäl.
 Theologin dock värre sig försyndar,
 Som, med sitt himlaljus ej nöjd, sig skyndar,
 Så snart en ny Filosofi är kläckt,
 Att efter modet byta om sin drägt.
 Ja, att en fåfäng verldsbeundran vinna,
 Förändrar hon, lik en behagsjuk qvinna,
 Som blir betagen af en dagens sprätt,
 Ej blott sitt skick, men ock sitt tänkesätt.

Rabulisten.

Hon skulle då, orthodoxin till ära,
 Beständigt samma slitna klädnad bära?

Landtpresten.

Må hon en ny ta ann, blott den är gjord
 För henne, af den ull, som är Guds ord.
 Naturens vetenskap sitt värde spiller,
 Då hon försummar rön och aktar grillen.
 Så den, hvars grund är uppenbarelsen,
 Far vill, så snart hon viker af från den.

Rabulisten.

Det yttre sinnet forskar ut naturen;
 Men religionen, ofvan henne buren,
 Uppfordrar tankens flygt.

Landtpresten.

Ja, i den sfer,

Som trons och kärlekens och hoppets är.
 Spekulationen föra må sin fackla
 Längst ut på djupet, hur hon än må vackla.
 Men stanne inom templets helga gård
 Hon, hvilkens kall det är att bära vård
 Om den från himlen tända altarflamman.
 De verka skilda och likväl tillsamman.
 Om det sker rätt, så mötas de till slut,
 Då allt i evig klarhet vecklas ut.
 Men redan här bispringa de hvarandra,
 Två floder likt, som, fast de skilda vandra,
 Dock sprida grönskan till hvarandras strand
 Och fruktsamt göra ett gemensamt land.
 Hvad mensklig ordning röjt, kan sedan bära
 Den goda säden af en himmelsk lära.

Rabulisten.

Om jag förstår dig rätt, så viger du
 Dock till ett par de skildt uppfödda tu.
 Men jag är rädd att de förlikas föga.

Ty vaksamt är förnuftets husbond-öga
 Och skarpt dess klander af den fromma list,
 Med hvilken tron vill smusla bort sin brist.

Landtpresten.

Att mellan dem skall knytas en förening,
 Som gör de tu till ett, är ej min mening.

En fader skänkte åt sin son,
 Som skulle resa hemifrån,
 Ett vackert ur, för honom lagom.
 Men det i golfvet föll en dag;
 Sen kom det aldrig mer i lag.
 Det blef, som sjuka pläga, dagom *).
 Då sändes honom af hans far
 Ett nytt, som mer fullkomligt var.
 ”Behåll dem båda; men dig rätta,
 När de gå olikt, efter detta.”
 Så fadren bød. Men sonen nu,
 Ej nöjd med denna dyra gåfva,
 Tror blindt på mästare, som lofva
 Att göra ett utaf de tu.
 Att ta dem sönder, går behändigt;
 Men att de skilda sammanslå,
 Misslyckas måste ju nödvändigt.
 Dervid förstöras begge två.

Se der en bild, som tydligt säga torde,
 Hur jag förstår, att man det fatta borde.
 Min önskan vore, att theologin
 Ej lät sig störas af filosofin;
 Men att hon deremot åt denna unde,
 Att gå sin egen väg, så långt hon kunde.
 Dock räds ej tron förnuftets röst. Tvertom

*) *Journalier*; i hvilken bemärkelse ordet är nyttjadt, ehuru den i våra ordböcker ännu icke blifvit upptagen.

Begär hon på det ord, från himlen kom,
 Dess pröfningsblick. Men att det, som det tycker,
 De helga blad, det erkänt, sönderrycker
 Och dem förtyder: skulle hon ej varm
 Deröfver bli af nit, så väl som harm?

Rabulisten.

Skall då förnuftet fegt sig sjelft förneka,
 För att med helga skuggverk barnsligt leka?

Landtpresten.

Hvad vet det sjelft, som ej ett skuggverk är?
 Dess egen tankekraft är en mystér.
 Skall det ej tro, då det i tvifvel stannar,
 En högre röst, som hvad det tänkt, besannar?
 Se hvad förnuftet tänker, men ej mer
 Än tänka kan, fast det nödvändigt sker,
 Om Gud, om dygden, om odödligheten:
 Det styrks i tid och rum, i verkligheten,
 Af det i dem oss gifna himlaord.
 Det inföll Newton, då han på vår jord
 Såg ned ifrån sin himmelska begrundning,
 Att hennes poler sönko från sin rundning.
 Hon sjelf beviste sen, då hon blef mätt,
 Att Newtons snille hade gissat rätt.
 Så anar tänkarn vid sin lampa redan
 Hvad dagen, som går upp, förklarar sedan.
 En högre verld blir viss för tron, som ser
 Det helga ord från himlen stiga ner;
 Ser öfver dem, som det kring jorden bära,
 Guds klarhet stråla, så i verk, som lära;
 Ser honom sjelf, som öfver solars sol,
 Bland tusen verldar, ställt sin allmagtsstol,
 På jorden vandra, först igenom öcknen,
 Der Israël förnam hans röst i töcknen,

Sen på den väg, der Sonen himlaren,
 Af Fadrens härlighet ett återsken,
 Går fram och bär sitt kors, sin törnekrona,
 För att en fallen verld med Gud försona.
 Lik insjön, i hvars djup man himlen ser,
 Der solen sjelf sin glans så mildrad ter,
 Att ögat tål den; speglar för oss Skriften
 Ej blott Guds hand i alla tidens skiften,
 Men ock hans hjerta, hvars barmhertighet
 Är lika stor med hans rättfärdighet.
 Och hvad förnuftet aldrig kan förklara,
 Hur de förlikas och förenta svara
 Emot behovet i hvart menskobröst,
 Att, af sig sjelft fördömdt, dock finna tröst:
 Det visar oss det kors, der Christus lider,
 Der mot all onskans öfvermagt han strider
 Och segrar, då han dör, ett offerlam,
 Och bringar evigt lif ur grafven fram.
 Rättvisan här af kärleken försonas:
 Den ende Sonen ej af Fadren skonas.
 Men Sonen sjelf, som från sin himmel ner
 I stoftet steg, sitt blod till lösen ger;
 Att vi, af honom frälste, honom like,
 (Han blef vår broder) måtte i Guds rike
 Som barn upptagas, vi som synden bragt,
 Från Gud bortkomna, under mörkrets magt.
 Se der en nådens hemlighet, som ingen
 På den af solen mätta jordingen
 Kan utransaka. — Är det då en dikt?
 Så högt, så djupt, så öfversvinneligt!
 Hvarvid Guds englar stanna, häpna, rörda,
 Och undret af hans kärlek tysta vörda;
 Och dock så fattligt, hvad ett barn förstår,
 Och som så innerst i vårt hjerta går!
 Det har en dödlig ej uppdikta kunnat:

Det har en allgod vishet oss förunnat,
 Till tröst mot ångrens qual i lif och död,
 Till evig frälsning ur vår syndanöd.
 Om vi med otro denna nåd förspille,
 Hvad båtar magt och ära, konst och snille,
 Och dessa under af en flit, som, lärd
 Af vettenskapen, skapar om vår verld?
 Tag denna lära bort: hvad står oss åter,
 Då vi förlöre Fadren, som förlåter,
 Och Sonen, som för oss i himlen ber
 Och här oss nalkas, här sin frid oss ger;
 Som vill i all vår sorg och nöd och fara
 Vår säkre vän, vår trogne herde vara,
 Som i sin famn det späda lammet bär
 Och letar opp det får, som vilse är?

Rabulisten.

Kan barnets bilderbok af mannen aktas?
 Vår tid, hur olikt än den må betraktas,
 Är ingen menlös tid.

Landtpresten.

Ack nej! ty värr!

Rabulisten.

En man, som full af kraft, fast hölj'd af ärr,
 Ur striden går att om sitt hus bestyra
 Och rätta, hvad han bröt af ungdomsyra,
 Är menskligheten nu; den nemligen,
 Som nu så kallas, lärd af sanningen
 Och friheten, att verka "sjelfmedveten."

Landtpresten.

Hvar må den finnas utom Christenheten?

Rabulisten.

Den vård, som amman åt den späda ger,
 Behöfver ej den myndigvordna mer.

Landtpresten.

Se dessa tvenne träd. Se hur det ena
 Bär blom, bär frukt, bland löf så friska, rena.
 En fågel nöjsamt sjunger i dess topp
 Och flyger sen i ljusa höjden opp.
 Det andras krona nyss på gröna ängen
 En prydnad var; men nu med gråa hängen,
 Af larfver spunna, se huru kalt det står!
 Med afsky hvar och en förbi det går.
 Den mask, hvars härjning, som på ett och annat
 Bristfälligt löf begyntes, förr ej stannat,
 Än den förtärt det hela, tviflet är:
 Och tron är fågeln —

Rabulisten.

Som en vindfläkt bär.

Men äfven han, hvad väg han än må visa
 Åt tomma molnen, måste ner att spisa.
 En vacker röst i kyrkan klingar väl.
 Dock tror man ej nu mer, att någon själ
 Kan upp till himlen messas, mer än ringas.
 Och om man dit af den predikan bringas,
 Som är på Pauli dröm af Luther bygd,
 Och nekar värdet af all mensklig dygd,
 Det vågar man allt mer i fråga sätta —

Landtpresten.

Af missförstånd, som är så lätt att rätta.

Rabulisten.

Det vissa är, att hvad man vanligt hör
 I kyrkan ropas ut, mer skada gör
 Än gagn i staten, som likväl så mycket
 På henne kostar.

Landtpresten.

Låt det hufvudstycket

Om tron, som flyr till nåden, falla bort:

Hvad sätter du i stället?

Rabulisten.

Jo, en kort,

Men grundlig och förnuftig sedolära.

Landtpresten.

Hvars stränga bud, förnuftet i all ära,

Af ingen efterlefves, som blott få

Uthärda ens att höra och förstå,

Som gjort i Tyskland kyrkorna så tomma.

Rabulisten.

Är ej moralen religionens blomma?

Landtpresten.

En blomma utan frukt, om hon ej, närd

Af tron, får lif ifrån en högre verld.

Rabulisten.

Hur man skall tro, hör man er jemt förklara,

Dock lika oklart tycker man det vara

Hur man skall lefva, läres ej. Likväl

Var detta Christi läras lif och själ.

Den dygd, han yrkar, styrkt med hans exempel,

Predikas borde i ett christligt tempel.

Landtpresten.

Det sker ju ock. Men sättom ej det andra

Framför det första. Innan man kan vandra

I Frälsarns fotspår, måste man bli fri

Från syndens bojor. Derfor ställe vi

Först lagen fram, ej blott som sede-regel,

Men som ett Herrans bud, och som en spegel,
 Der syndarn ser sin skuld, till ånger väckt.
 Sen, då han ej för domen blott förskräckt,
 Men sörjande sin synd, sin onda vilja,
 Som honom bragt att ifrån Gud sig skilja,
 Till nåden flyr: det till vår lära hör,
 Att visa, huru tron rättfärdiggör,
 Och hur den trogne lefver i förening
 Med Gud, som honom ger till daglig rening
 Sin Andas kraft, så att hans tro allt mer
 I christlig dygd hans nya lif betar.

Rabulisten.

Allt detta får man idkeligen höra;
 Men hvilken verkan finner man det göra?
 Se våra krogar, våra marknader,
 Och våra öfverfulla fängelser.

Landtpresten.

Än dessa kamrar, der man sina nätter
 I synd förspiller.

Rabulisten.

Och de kabinetter,
 Der ränker spinnas just af dem, som gå
 Andäktigt i Guds hus? Är det ej så?

Landtpresten.

Ogräset växer bland den goda säden,
 Och mask förtär den bästa frukt på träden.
 Fri skaptes menskan och har frihet än,
 Att tro på Frälsarn eller Frestaren.
 Då Christus sjelf, så olik de Skriftlärd,
 Det häpna folket "väldeliga" lärde:
 Hur få af all den mängd, som trängde sig
 Att honom höra, följde sen hans stig!

Rabulisten.

Det var det folk, som, framför andra alla
 Af Gud benådadt, nu var dömdt att falla.
 Det måste ju, så var det sagdt förut,
 Just genom sin Messias nå sitt slut.
 Men frågan rör oss Christna. Hur beviser
 Vi, med vår tids förderf, den tro vi prise?

Landtpresten.

Det rör väl ej den helga läran för,
 Som Gud oss gifvit, som allena gör,
 Hvad ingen samhällsordning, ingen redning
 Af menskliga begrepp och ingen ledning
 Af ungdomsvanor, utan att de få
 Af henne bistånd, någonsin förmå.

Rabulisten.

Det vissa är, att sederna ej hålla,
 Hvad läran lofvar. Hvilken det må vålla,
 Hon eller kyrkan, eller de som hand
 Om båda ha; så vittna stad och land,
 Att brotten bli allt större och allt flera.
 Här måste ske, det hjälper icke mera,
 En annan rörelse i land och stad,
 Än den med tomma ord och lösa blad.
 Vår tid har vuxit från den gamla läran,
 Så väl som från den gamla hjelteäran,
 I hvilka båda kungligheten haft
 Ett stöd, som snart förlorar all sin kraft.
 Omhvälfvas måste både stat och kyrka.
 När folket och förnuftet lärt sin styrka
 Alltmera känna, stannar hos de tu
 All magt till slut, om det ock dröjer nu.

Landt-

Landtpresten.

Gud och allmogen hjälpte Gustaf Wasa,
 Då riket skakadt, söndradt, när att rasa,
 Af honom frälstes. Guds försyn skall än
 I dylik nöd (tillställom icke den!)
 Hans verk bevara; och sin Konung trogen
 I farans stund är än i dag allmogen.
 Om ock ett sorl af missnöje har gått
 Igenom landet, mest ett eko blott
 Af tidens oro, som från andra länder
 Ger då till slut också på våra stränder;
 Så står dock Svensk allmoge fast, så väl
 Vid sin regering, som sin tro.

Rabulisten.

Likväl

Har den begynt att visa sina tänder.

Landtpresten.

"Allmogur" säger: alla Rikets Ständer,
 Allt folket, allas vilja, allas kraft.
 Af ålder ordet denna mening haft *).

Rabulisten.

En hemlig fläkt af demokratisk anda
 Tycks de loyala korten för dig blanda.
 Du åberopar, hvad du sjelf knappt vet:
 Allmänna viljans suveränitet.
 Ditt tal emellertid är ståndet värdigt.
 Men när det fria samhället blir färdigt,

*) Uti Ihres Glossarium Sviogothicum: *Allmoge*, och Wildes Hist. Pr. p. 280 förklaras ordet så: ut significet omnipotentiam quandam, vel si mavis, omnium potentiam, valorem, atque robur commune civitatis.

Behöfver det ej Prester, mer än Kung:
I deras ställe råda press och pung.

Landtpresten.

När till en början man det krus försakar,
Att Presten jordar lik och viger makar:
Då slipper man ock snart, så Döpelsen,
Som Skriftermålet, och allt öfrigt sen.
Skämt eller allvar, må den profetian
Få fritt passera här i Sakerstian.
I Kyrkan tiger du: du måste det.
Nu följ mig hem och der din middag ät!

Rabulisten.

Godt, godt! så slute vi vår strid vid bordet.

Landtpresten.

Nej! här i kyrkan må det sista ordet
Bli af mitt hjerta på ditt hjerta lagdt.
Ja, vare det, som af en vän blott, sagdt!
Hvad otro än sig rotat i ditt sinne;
Så kan du dock ej plåna ur ditt minne,
Att du har syndat. Och att du skall dö,
Den tanken, hur du än må den förströ,
Så länge du har kraft att lifvet njuta,
Kan du *till slut* dock icke undanskjuta.
Då finner du, att du behöfver nåd.
Men ditt förnuft, som är ditt enda råd,
Din högsta lag, snart sagdt, den Gud, du dyrkar,
Vet ej af nåd; nej, endast rätt det yrkar.
Hvad magt, hvad vishet fins, som ger dig ro,
Om du ej vill på Verldsförsonarn tro?
Men märk, att vid det kors, hvarpå han blödde,
Två andra stodo; der af två, som dödde,
Den ene frälstes genom bön och bot,

Den andras själ blef spilld i hädiskt knot.
 Är också detta blott en myth? Besinna,
 Hvem skulle kunnat, vågat slikt uppfinna?
 En Herrans vink deri skall äfven du
 Bli varse, när du dör, om icke nu.

Rabulisten.

Se, vi ha kommit, under det du talat,
 Ur kyrkans stängsel i Guds fria verld.
 Jag kunde därför taga ordet nu
 Och yrka än till slut den samvetsfrihet,
 Som jag från början af vårt samtal påstått;
 Och hvartill hör, att hvar och en må, trygg
 Ej blott för kyrkans bann, men ock för trug
 Af prestens nit, bestämma sjelf sin tro.
 Om någonsin den tanken föll mig in,
 Att jag behöfde mellan Gud och mig
 En medlare, och en af kyrkans män
 Att sörja för min själ, som det plär kallas;
 Så sökte jag ditt bistånd främst af allas.

Landtpresten.

Med Herrans hjälp behöfver du ej min.
 Men o! att dig den tanken fülle in,
 I dag och alla dar, att du behöfver
 En hand från höjden, som dig hjälper öfver,
 Då du vid svalget står emellan tid
 Och evighet, och har ej tröst, ej frid!

Anmärkning.

Då denna skrift icke hör till den afsigtslösa, egentligen så kallade poesien, som är blott en skön lek af inbillningen eller en melodisk utgjutelse af känslan; så hade Förf. ärnat bilägga den, dels med citater ur den Tyska kritiken, på hvilken Rabulisten stödjer sig, dels med en närmare utredning af hvad Landtpresten ej kunnat mer än antyda. Men dertill skulle fordrats ett större utrymme, än man åt noter till verser vanligen tillåter. Endast till ett ställe, som utgör en hufvudpunkt i den förnämsta frågan, ber jag att få återföra Läsarens uppmärksamhet.

Sid. 37.

En pia fraus, ej blott en from symbol,

Är christendomen i sin nya mening.

Sedan den rationalistiska exegetiken, genom hvilken allt det underbara i den evangeliska historien skulle på ett naturligt sätt förklaras, förlorat sitt anseende hos sjelfva rationalisterna, har i dess ställe den mythologiska, med stöd af en ny kritik öfver den Heliga Skrift, uppträdt. Enligt denna åsigt saknar icke blott allt det öfvernaturliga, utan ock mycket annat, som Evangelisterne något olika berätta, all historisk grund. Det anses ha uppkommit dels som en folksaga, dels som en myth. Den sednare förklaras för en omedveten och således ouppsåtlig, genom en viss nödvändighet ur en idé utgången dikt. Men då STRAUSS i sin ryktbara bok *) skall tillämpa denna grundsats, nödgas han inskränka den sålunda: "Keineswegs soll jedoch

*) Das Leben Jesu, kritisch bearbeitet.

jene Unbewusstheit und Absichtslosigkeit auf alle und jede A. und N. tliche Erzählungen ausgedehnt werden, welche wir als unhistorisch betrachten müssen. Bei allen Sagenkreisen, zumal wenn sich ein patriotisches oder religiöses Parteiinteresse damit verknüpft, und wenn sie Gegenstände freier dichterischer oder sonstiger schriftstellerischer Behandlung werden, mischt sich auch bewusste und absichtliche Dichtung ein *)".

På denna grund härleder han det underbara, som om Fräl-saren berättas, ifrån en afsigt hos de första christna, att deri-genom dels upphöja Jesus af Nazareth till likhet med Moses och andra undergörande profeter, dels styrka den tron, att han var Kristus, i det de om honom diktade icke blott sådant, som skulle svara emot profetiorna om Messias, utan ock hvad Ju-darne dessutom inbillade sig angående den väntade upprättaren af det theokratiska riket. "Är icke detta rent af svek? "må man ju med Landtpresten fråga. Emellertid söker STRAUSS öfverskylda det dermed, att "eine Dichtung, wenn sie auch nicht absichtslos ist, doch darum immer noch arglos sein kann". Detta gäller dock endast om en poetisk dikt eller en moralisk parabel, som icke ger sig ut för något annat.

Om dem, som i den Evangeliska berättelsen till en del vilja behålla det historiska, jemte det att de deri antaga något my-thiskt, yttrar han: "So trifft sie die Klage über Inconsequenz mit aller ihrer Schwere: der schlimmste Vorwurf, der einem Gelehrten gemacht werden kann **)". Denna förebråelses hela tyngd faller på honom sjelf, då han, oakadt den mythologiska förklaringen af det mesta, antar åtskilligt såsom historiskt, äf-ven i det, som liknar under.

Inkonseqvent är han väl ock deri, att han erkänner idéen af christendomen för sann och gudomlig i detsamma, som han för-klarar för osant allt det, hvarigenom den uppenbarar sig. Hvad skulle blotta idéen utan det historiska vehiklet kunnat verka af

*) I B. s. 110. 3:dje upplagan.

**) I. B. s. 60.

allt det, som denna religion åstadkommit? Om den i Försynens hand varit ett medel till människoslägtets upplysning och förbättring, men icke kunnat blifva det, utan att vara infattad i det som den nyaste kritiken utdömmar såsom diktadt, så skulle ju Gud sjelf deltagit i den pia fraus, som detta förutsätter.

Ett hufvudsakligt missförstånd ligger deri, att det symboliska i christendomen icke erkännes såsom tillika historiskt, och det historiska såsom fortfarande genom Frälsarens närvaro i sin församling, enligt hans löfte: "Si jag är när eder alla dagar intill världens ända."

Såsom den nya läran i theoretiskt hänseende innebär en motsägelse, så är den praktiskt ofruktbar och oanvändbar. STRAUSS förklarar, att för vettenskapen ingenting heligt, utan endast sant gifves; och dem som åberopa: "das christliche Bewusstsein" afvisar han med det maktspråket: Taceat mulier in ecclesia! Den menskliga spekulationen, som så ofta bedragit sig och den lärda kritiken, som aldrig blir ense med sig sjelf, äro således berättigade, att förbyta Christendomen ifrån ett lika betydelsefullt, som underbart, till hjertat och inbillningen, så väl som till förståndet och samvetet talande factum, hvori man ser Guds finger och hör hans röst, till ett torrt och kallt människobegrepp, som endast af få kan fattas, och då det i kyrkan skall användas, drifver derifrån alla åhörare, såsom det händt i Tyskland och i Danmark. Derfor nödgas ock de sjelfve, som i kathedern neka, så väl det dogmatiska, som det historiska af vår religion, dock icke blott tillåta, utan ock yrka, att det i predikstolen må af Läraren framställas, ehuru han sjelf ej tror på sanningen deraf. Detta sker af dem, som förklara, att endast det sanna, det som de i sin vishet hålla för sant, är heligt! Äfven deri, att sådant ej äger rum i någon af våra theologiska kathedrar, har Svenska kyrkan, som af sjelfva LAING, den så stränge domaren öfver moraliteten i Sverige, så högt prisas, ett gifvet företräde.

Bihang.

Då Landtprestens ord om den förste rationalisten sid. 20 kunde anses blott som ett löst infall, så torde förf. böra visa dess grund. Detta har han försökt i en annan outgifven skrift, hvarur ett utdrag här följer:

A. Kan du säga mig, hvem som var den förste Rationalisten?

B. Jag vet ej rätt hvad du menar med den förste; men en af de förnämste ibland de Theologer, som yrka, hvad man nu i motsats emot Supernaturalismen, tron på en öfvernaturlig uppenbarelse, kallar Rationalism, är utan tvifvel WEGSCHEIDER, hvars dogmatik gjort ett så stort uppseende.

A. Säg mig någon af de hufvudgrunder, på hvilka han stödjer sin lära.

B. T. ex. den "att menniskan, så snart hon är medvetande af sitt förnuft, måste erkänna detta för sin högsta auktoritet, så väl hvad kunskap, som förbindelse angår: hvaraf följer, att hon efter dess regler och bud både i tanke och handling har att ovillkorligen rätta sig, och ej af en förment uppenbarelse får antaga annat, än, hvad med dem öfverensstämmer, eller hvad förnuftet af sig sjelft pröfvar sant och giltigt vara."

A. Låt oss tills vidare antaga denna grundsats. Men säg mig emellertid: huru anser du den bibliska berättelsen om Adam och Eva?

B. Såsom en sinnrik allegori om människans öfvergång ifrån en menlös barndom, som ännu icke kan skilja emellan ondt och godt, till det egentligen menskliga tillstånd, då hon blir medvetande af sin frihet, så väl som af lag och pligt.

A. Således skulle Gud, då han förböd de första människorna att äta af kunskapens träd på godt och ondt, velat hindra denna för människans förnuftiga och moraliska natur nödyändiga utveckling?

B. Du antar väl icke syndafallet för ett verkligt factum och Adam och Eva för historiska personer?

A. Något menniskopar måste väl ha varit det första. Icke kan det menskliga släktet härstamma ifrån allegoriska figurer. Icke heller vet jag, huru naturvetenskapen kan förklara det första ursprunget till menniskan eller djuren eller växterna eller ett solsystem eller någonting, som är det första i verlden, annorlunda än Moses gör det genom ett allsmäktigt "varde!"

B. Du har tappat bort den egentliga frågan, hvilken som var den förste Rationalisten?

A. Det är till den, jag nu vill komma. Du bestrider ju icke det bibliska begreppet om de första menniskorna i det hänseendet, att de ur Skaparens hand gingo oskyldiga och rena?

B. Nej, ty motsatsen vore icke förenlig med idéen om Gud, ej heller med begreppet om menniskan, såsom sjelf ansvarig för det onda hos sig.

A. Följaktligen påstår du icke, såsom en del äldre förnekare af den Mosaiska berättelsens historiska sanning, att de första menniskorna varit i det djuriska tillstånd, hvori man finner de råaste vildar, som äta upp hvarandra?

B. Tvertom föreställer jag mig, att menniskan ursprungligen varit, hvad hon såsom menniska skulle vara, i enlighet med denna grundsats af Wegscheider: "Såsom alla andra levande varelser äro begåfvade med krafter, genom hvilka de kunna uppnå sin naturs ändamål; så har utan tvifvel menniskan i sitt förnuft, genom hvilket allena hon har företräde för de öfriga, fått förmågan att förstå och iakttaga, hvad till hennes bestämmelse hör, nemligen uppfyllelse af pligter och utöfning af religion eller en moralisk och religiös lefnad." Hvad annat än denna förmåga kan det vara, som Skriften menar med det Guds beläte, hvartill menniskan var skapad?

A. Godt! Låtom oss nu till denna grundsats tillägga den, du förut anfört såsom själfva kärnan af Rationalismen. Enligt den borde ju människan, såsom en förnuftig varelse, icke erkänna någon högre auktoritet än förnuftets, således icke en gång Guds. Icke heller behöfver hon lyda något bud, icke ens ett gudomligt, hvartill hon icke af en lag, som hon själf ger sig genom sitt förnufts autonomi, känner sig bunden.

B. Alldeles. Men du förutsätter en orimlighet. Det är icke tänkbart, att Gud, som gifvit människan hennes förnuft, skulle af henne fordra, att hon skall tro eller göra något, hvartill hennes förnuft icke finner något giltigt skäl.

A. Sådant var likväl det budet till Adam och Eva, att de icke skulle äta af Kunskapens träd. Icke kunde deras eget förnuft förbjuda dem det, eller inse något skäl till Guds förbud deraf. Tvertom borde ju en frukt, som gaf kunskap om ondt och godt, synas dem den bästa af alla. Det oaktadt satte de tro till Guds ord, såsom det synes af Evas svar till ormen: "Gud hafver sagt o. s. v.;" och de lydte hans bud, tills de af ormen förfördes. Hvad säger nu rationalismen derom? Måste den icke, enligt sin grundsats, anse Adams och Evas lydnad för detta Guds bud oförnuftig och således äfven omoralisk?

B. Det gäller om människoslägtet öfverhufvud, att så länge det ej genom sitt förnufts odling blifvit så myndigt, att det på egen hand inser, hvad sant och rätt är, låter det leda sig af supernaturalismens ok och bindel.

A. Något ok och någon bindel kunde dock icke vara de första människorna medskapadt. Af det du själf nyss medgaf, följer ju, att vi hos dem måste tänka oss den förnuftiga naturen, ehuru icke fullkomligen utvecklade, dock friska och rena, oförfälskade och oförderfvade? Emellertid voro de, såsom du själf låtit förstå, supernaturalister. Hvem blir då den förste rationalisten?

B. Du menar väl ormen, kan jag tänka! Men ormen gjorde ju rätt, då hon drog människan till kunskapens träd. Huru skulle hon kunna likna Gud, hvartill hon dock var skapad, om hon ej genom sin kunskap, sin kännedom af ondt och godt upphöjde sig öfver de oskäligen djuren?

A. Erhöll hon icke kunskap genom sitt umgänge med Gud, då hon hörde och fattade hans ord? Skiljde hon icke mellan ondt och godt, då hon fann det godt att tro på sin Skapare och lyda hans bud och höll motsatsen för ondt. Endast den kunskap, som hon genom synd skulle vinna och som ledde till otro, var henne förbuden. Utan tvifvel borde människan genom vishet, så väl som genom helig verksamhet, allt mer fullkomna hos sig Guds beläte. Men icke kunde det ske derigenom, att hon, såsom ett olydigt barn, ställde sig emot sin Fader och "trodde mer ormen än Gud." Att i trots af Gud vilja "varda såsom Gud," vållde ju äfven englarnas fall; och i samma snara falla ännu många de störste tänkare och snillen.

B. Syndafallet skulle då härrört blott af otro, icke af sinlig retelse?

A. Af beggedera. Qvinnan fann frukten "ljustig att påse." Men det hör icke till vårt ämne. Frågan var blott om den förste Rationalisten.

B. Men säg mig du: hvem var den förste Jesuiten?

A. Äfven det var ormen: som förutsatte, att ändamålet skulle helga medlet, då han genom det heliga hos människan förledde henne till synd och föreslog, att hon genom ett brott skulle med ens vinna det som hon främst borde eftersträfvat, en allt större likhet med Gud.

STOCKHOLM, 1840.

Tryckt hos P. A. NORSTEDT & SÖNER,

Kongl. Boktryckare.

Rättelser:

Sid.	5	rad.	4	nedifr.	står	efter	mig	frågetecken	läs	punkt
—	13	—	3	uppir.	—	denna			—	dennes
—	23	—	13	—	—	millioner			—	miljoner
—	25	—	7	—	—	franska			—	Franska
—	26	—	12	—	—	efter	vara	komma	—	punkt
—	27	—	4	nedifr.	—	ande			—	anda
—	35	—	6	uppir.	—	lif	gaf		—	lifgaf
—	—	—	5	nedifr.	—	lämne			—	lemne
—	37	—	17	uppir.	—	fattas			—	skönjes
—	39	—	10	nedifr.	—	dem			—	den
—	—	—	2	—	—	dock			—	ja
